

Jak začít válku?

Poněvadž se učíme jen vlastními chybami, je nová generace zas už plna bojovnosti. V Německu, v Rakousku plane mládež touhou po odvetě nebo spíše cítí v sobě nový elán, zvláštní dynamism životní, který ji pudí k novému rozmachu, novým výbojům, ba, máme-li brát doslovně program, jehož tlumočnickem se stal nedávno v Londýně ještě nešťastný Hugenberg, k novým sídlům. Mladé Německo nebo německví cítí zas volání divočiny. Ale Němci nejsou mladí sami. Itálie prodělala před nimi svou omlazovací kuru — a nešťastnou náhodou — právě v cestě na východ a jihovýchod sídlí národy, které také jsou mladé neb omlazené: Poláci, sovětsí Slované, a také se domnívají, že jdou vstříc velké budoucnosti. Zejména Poláci jsou opojeni svým mořem, Prusku znovu vyrvaným, a jsou odhodláni bít se zaň, byť tím zas svou celou státní existenci dávali v sázku. Říká se o nich, že pomýšlejí dokonce na válku preventivní, předejít nepříteli, dokud se plně nesebral.

Ale přes tolik nahromaděné nenávisti, bojovnosti a divokého nebo zoufalého odhodlání nebylo nikdy tak těžké začít válku, a tak nepravděpodobné, jako nyní. Troufám si tvrdit, že není o nic snazší udělat válku než se jeví udělati mír. Jsme patrně odsouzeni potácet se ještě hodně dlouho v této nejistotě přidušeného nepřátelství, která dusí všechny náš hospodářský i kulturní život. Evropa, civilisace jsou totiž kromě politických požadavků, jimž se nedaří vtělit se ve skutečnost, také ještě skutečnosti, jimž se nedaří dostat se do náležité formy právní a organizační. Nikdo si dnes už se svým sousedem nemůže dělat co chce, nikdo si už ani u sebe doma nemůže dělat co by chtěl — aniž by vzbudil pozornost a úvahy o tom, jak to může působit dále, komu to může uškodit a tudíž hned nedůvěru, ochranný korдон, jednotnou frontu ve střehu proti sobě. Jako si ve městě nikdo nemůže dovolit zapálit dům nad hlavou nebo si na veřejné ulici vyřizovat svoje soukromé účty, tak také mezi státy nebude již válek a ve státech nebude národních či protinárodních revolucí, aniž by ostatní tím byli více či méně dotčeni a podle toho reagovali.

Je příznačné, že poselství Rooseveltovo k ženevským bylo shledáno nedostatečným proto, že převádí na smluvní formuli jen to, co Amerika již beztak dělá a musí „přirozeně“ vždy udělat, t. j. sejít se k poradě s velmocemi a interesovanými státy kdykoli někde vypukne nepřátelství nebo se k němu bude schylovat a dále neposkytnout žádné podpory ani setrváním v neutralitě tomu, kdo by byl označen pravoplatně za útočníka. To tedy všechno má být dnes už samozřejmé, ač ještě v roce 1914 platil pravý opak. Nikdo neměl hasit, co ho nepálilo nebo strkat nos do věci, do kterých mu nic nebylo.

Dnes není již lhostejných věcí a osamocených konfliktů. Už Coolidge řekl: ať kdokoli kdekoli začne válku, stává se nepřitelem Spojených států severoamerických. To ovšem není žádný pacifismus, a moderní humanita nemá dosud být velmi nelidskou, to je prostý zájem, citlivost, choulostivost světa, který je celý rychle přístupný nákazě z kteréhokoli nemocného nebo zraněného místa. Státy prostě musí vykonávat jistý policejní dozor a jistou policejní moc buď přeneseně nebo přímo, nechtějí-li propadnout anarchii a úpadku. Proto se pořád pracuje na konferencích v mezinárodním měřítku, ať už jsou to jednou otázky politické, jindy hospodářské nebo vojenské, poněvadž prostě nelze se rozejít, nelze připustit nezdár, vždy jen odklad a začne se vždy zas znovu a znovu. Kdo se chce bít nebo prostě jen se uzavřít a vzdorovat, musí se připravit na spojení všech ostatních proti sobě.

Dokud budou silní a stateční mezi jedinci i mezi národy, budou vždy v pokušení opatřit si spravedlnost ať v uvozovkách nebo bez uvozovek na vlastní pěst, ale čím dále tím se jim to bude stávat obtížnější a nebezpečnější. Risiko bude stále neúměrnější kořisti. Válka ovšem není žádný rozumový proces a nepodniká se na podkladě chladného výpočtu, to byl kdysi trapný omyl autora známého pamfletu na tento motiv, Normana Angella, ale pokud má která vláda určitý pocit odpovědnosti a určitou schopnost rozhledu, nebude se vydávat do hry předem ztracené. Válka byla prohlášena za mezinárodní zločin proto, že by lidstvo teprve nyní, třitisíce let po dekalogu, si náhle uvědomilo ohavnost hromadného vraždění, nýbrž proto, že na nynějším stupni vývoje se stala opravdu záležitostí všech, zanášejíc zmatek a bídu do celého světa. Z tohoto faktu, a ani z té slavnostní deklarace pařížské z 28. srpna 1928 ovšem ještě neplyne, že na příště válek nebude, ale plyne z toho, že si každý důkladně rozmyslí důsledky svého činu a bude úzkostlivě dbát, aby svým počínáním nepoškodil a nepopudil ty, proti nimž sám nic nemá, ale kteří by mohli mít něco proti němu. A poněvadž žádný velký stát nemůže v tichosti vyříditi svou „malou válku“, aniž by vzburcoval celý svět, a poněvadž malý stát může vždy býti lehko zakřiknut při hře se sirkami, je vidět, jak je to těžko začít válku, ať s jakýmikoli pohnutkami.

Zkušenosti posledních dvou let podávají nám k tomuto rozboru nejlepší průkazní materiál. Mandžusko. Válka čínsko-japonská. Na první pohled to ovšem vypadá jako dokonalá ukázka vzdoru mezinárodní autoritě i zájmu. Podíváme-li se na tu historii od předloňského září do letošního června blíže,

shledáme však, že nebylo pečlivěji, se všemi možnými ohledy a pravou orientální chytrostí sehrané partie nad tuto. Japonsko ne vypovědělo válku Číně a také ji sní nevedlo. Přes všechny neméně obratně podnikané pokusy Čínou nedalo se k ní svést — a Čína sama přes všechny provokace také Japonsku válku ne vypověděla. To není rozdíl jen formální. To se poznalo velmi citelně. Japonsko nemobilisovalo a nenapadlo ústřední nervstvo Číny. Operovalo přesně ve své oblasti, kde mělo smluvně vyhrazené postavení a uznané zájmy. Vyklidilo Šan-haj po provedení trestné expedice, ne obsadilo Pekin, ne anektovalo Mandžusko, nýbrž učinilo z něho nárazníkový stát. Neodmítlo jednat a zodpovídat se v Ženevě, připustilo vyšetřovací komisi Lyttonovu, uchází se do dneška o uznání vytvořeného stavu v Americe i Evropě, a hlavně: neporušilo rovnováhu v Tichém oceáně. Získalo si ve smlouvě Washingtonské z r. 1922 chráněné postavení ve svých vodách a ve vnějších provinciích severní Číny. Za to vyklidilo Šantun a vzdalo se 21 podmínek. Až dosud drží se v tomto rámci, a příměří pekinské svědčí, že jej, aspoň zatím, nemíní opustit. Vyhýbalo se válce a vyhnulo se jí, ač mělo jedinečně výhodné postavení zeměpisné, strategické i historické v době takové „zaměstnanosti“ západu sebou samým.

Tak zv. války v Jižní Americe byly buď lokální příhody už likvidované, jako konflikt o Leticii mezi Peru a Columbií, nebo staré zdomácnělé boje jako mezi Paraguayem a Bolivií o Granchaco, kde Paraguay sáhl k vypovězení války právě jen jako k původnímu prostředku diplomatického nátlaku na mezinárodní instance — a zdá se, podařilo se mu jednání popohnati.

Není třeba dokazovat, že v Evropě, kde sarajevský atentát způsobil katastrofu, nebylo by dnes možno ani to, co se dá provádět se zbraní v ruce v exotických, málo citlivých končinách asijských nebo amerických. Ostatně i zde máme již příklady. Když Německo dělalo dojem, že konferenci opustí a začne zbrojit, prohlásil britský ministr války lord Hailesham docela spontánně v horní sněmovně, že Angličané vrátí se s Francouzi do Porýní. Hitler pak obrátil a zdůraznil známou pravdu, že válka by jen vzkřísila a definitivně nastolila bolševictví. Nyní byla odzbrojovací konference přerušena na čtyři měsíce, slíbená německá rovnoprávnost uvázla — a Německo se prostě nechalo přehlasovat, i od Itálie a Rakusanů. S Dollfusovým Rakouskem lomený kříž ovšem vede válku, ale válku svého druhu. Může podporovat rakouské národní socialisty agitačně a škodit Rakousku na turistice, ale nesmí se dotknout hranice. Nebo Mussolini již se těšil na rozpadnutí Jugoslavia a připravoval v paktu čtyř vhodný nástroj dělení střední Evropy — ale jen pokud očekával, že rozklad přijde zevnitř, že Malá dohoda se ubije sama. Jakmile se přesvědčil, že se mýlil, zapřel ihned své útočné plány a nechal pakt čtyř předělat na nástroj míru. Nikdo není v Evropě dost silný, aby si mohl troufat zahájit válku. Stavěl by se tím předem do situace tak nevýhodné, že si to nelze představit, pokud zůstáváme na půdě

reality. V Evropě mohla by být jen trestná výprava na základě práva sankcí zajištěného v mírových smlouvách a na základě usnesení Rady Společnosti národů za účasti amerického delegáta. Ale to by předpokládalo šílenou provokaci se strany německé, kterou podle dosavadních zkušeností nelze očekávat. A válka preventivní předpokládala by tutéž provokaci — a pak by to byla oficiální branná akce Ženevy, nebo by byla sama onou provokací — a pak by byla také její obětí.

Rudolf Procházka.

poznámky

Kdyby to vzal soukromník....

Často, když se hovoří o železnicích, slyšíme: vypadalo by to zcela jinak, kdyby to vzal do rukou soukromník. Jindy se říká: kdyby to vzal do rukou Baťa. Nebo: kdyby to vzal do rukou žid. Nutno však konstatovati, že až dosud na nábreží před ministerstvem železnic nikdy nebyl velký nával těch soukromníků, kteří by to byli ochotni vzít do rukou, aby ukázali, jak se to dělá. A těm, kteří tak rádi říkají, že by bylo dobře, kdyby to vzal do rukou soukromník, bylo by dobře přidržeti před očima, že jinde, v cizině — a cizina jest přece pro nás argumentem — železnice mají v rukou soukromníci, a přece železnice mají právě tak velké schodky, jako železnice u nás. Dokonce se stává — ve Francii — že železnice v rukou soukromých společností jsou pasivní, a železnice státní v rovnováze. Krise železnic má hlubší kořeny, než aby jejich nesnáze vyplývaly jen z toho, kdo je má v rukou.

Těm, kteří říkají, že jinak by to vypadalo na železnicích, kdyby je vzal do rukou soukromník, nutno dáti plně za pravdu. Ano, vypadalo by to zcela jinak. Soukromý podnikatel by si zavolal zaměstnance a řekl by jim: přátelé, musí vás být o mnoho méně. Namítali by mu, že nelze jen tak desetitisíce vyhodit na dlažbu, ale soukromý podnikatel by řekl: dráhy nejsou sociální podnik, nejsou sociální instituce; je vás mnoho a musí vás být méně. Tento počin soukromého podnikatele by mohl ještě na mnohých stranách vyvolat souhlas. Ale jeho další počiny by narazily i tam, odkud se dříve volalo po tom, aby železnice přešly do soukromých rukou. Rušil by trvale pasivní trati. Stát ví, že ty a ty trati jsou pasivní. Není potřebí mnoho k tomu zjištění. Soukromý podnikatel by je rušil. Měl by pravdu. Soukromý podnikatel nemůže podnikat pasivně. Zapadlé kraje, zapadlé vesnice, pro které železnice má takový význam, i když jest rozvinutá doprava, by přišly o spojení. Měl by však z toho prospěch celek? Soukromý podnikatel by šel dále: řekl by, že pasivní podnik nemůže dávatí takové výhody a slevy, jako dávají státní železnice. Propočítal by tarify, zvýšil by tarify. Zrušil by výhody pro dělníky. To by se ještě mnohým líbilo. Ale nejsou to jen dělníci, které dráha vozí lacino. Těžisko železniční dopravy není v dopravě osobní. Podíval by se na tarify nákladní a zjistil by, že železnice pro celou řadu výrobních oborů mají tarify, které se rovnají přímo subvenci. A nejsou to jen subvence těm, kteří subvencii potřebují. Sotva by na př. cukerní kartel našel soukromého podnikatele, který by mu dopravoval vše, co potřebuje, tak levně, jako státní železnice. Soukromý podnikatel by řekl poštám, že svoji službu poštovnímu podniku si cení výše, než si je cenily dráhy, když ještě byly státní.

Prostě: železnice by se přiblížily k rovnováze, a kdyby nebylo krise, mohly by být aktivní, kdyby nekonaly řadu služeb sociálních a hospodářských. Tyto služby jednotlivým sociálním skupinám, jednotlivým hospodářským podnikům, jednotlivým krajům a zemím, Slovensku a P. Rusi, by prostě soukromý podnikatel odboural. Dostal by se do rovnováhy, snad dokonce by byly dráhy aktivní. Ale doplatil by na to právě ti, kteří touží po tom, aby dráhy byly v rukou soukromníka. Zrušil by pasivní trati, které mají význam pro celé kraje. Zrušil by různé dopravní výhody, které neznamenají nic jiného, než že dráhy subvencují nepřímo jednotlivé kategorie hospodářské a sociální. Propustil by několik desetitisíců zaměstnanců a rafička, ukazující počet nezaměstnaných, by rychle poskočila. Sta spolků, sta organizací by přišlo o své výhody. Soukromý

podnikatel by prostě říkal: to vám mohl dělat stát, ale to nemohu dělat já.

Ostatně: proč říkat, že by se železnicím vedlo lépe, kdyby byly v rukou soukromníka, když máme celou řadu oborů podnikání, kde soukromníci jasně ukazují, že soukromé podnikání není tím všelékem, jak se mnozí domnívají? Soukromé podnikání tvrdí, že by spravovalo železnice lépe než stát. Proč tedy soukromé podnikání neukáže svoji sílu ve vlastní domácnosti? Co ukázalo naše soukromé podnikání v železářském průmyslu, v těžbě uhelné atd.? Vytvořilo typ spokojenějšího, lépe placeného zaměstnance? Dovede lépe sloužiti celku a konsumentům? Ba, šel bych dále: na drahách je cítit lepší, zdravější duch. Bylo by to nespravedlivě neuznat, že se dráhy nečiní. Jak se činí naše soukromé podnikání, aby ukázalo, jak se dovede dostat z krize? Podnikat v době konjunktury není zásluhou. Ale ukázat v krizi dovednost, to jest umění. Ale tak, jak řeší soukromé podnikání nesnáze, propouštěním zaměstnanců, dožadováním se výhod se strany státu, výhodnějších tarifů při dopravě na železnicích atd., to neukazuje příliš mnoho soukromé iniciativy.

Kdyby to vzal do rukou soukromník! Kdyby. Proč to kdyby, když velká část podnikání jest v rukou soukromého podnikání, které i bez toho kdyby může ukázat, co dovede?

V. G.

Láska k půdě.

Čteme často o lásce k půdě; jako o něčem, čemu člověk z města, člověk, který svým povoláním jest vázán na město, neporozumí. Jsou případy, které ukazují, že člověk městský má hodně lásky k půdě, a že venkov touto vlastností příliš neopývá. Stačí postavití proti sobě dojmy a zkušenosti z pražské periferie a z českého venkova. Nekonečná řada malých zahrádek v městech, jejich pečlivá úprava, která svědčí o starostlivosti toho, který zahrádku ošetřuje, svědčí o tom, jak městský člověk dovede přilnouti ke kousku půdy. Svědčí o tom velká řada zahrádkových kolonií, na nichž prožívají svoje volné chvíle lidé z kanceláří, továren, úřadů, obchodů. Každý z nich má jinou zálibu; jeden pěstuje zeleninu, druhý jiriny; jeden má rád alpinky, jiný hodně pestrý koberec letniček. Jsou mezi nimi odborníci na slovo vzati i diletané i laikové. Ale všichni mají své zahrádky, svůj kousek půdy rádi. Jest to na těch zahrádkách vidět. A nejsou to lidé, kterým osud byl dvakrát příznivý. Jsou barákové kolonie, kolonie, které prozrazují, že vznikaly ze starých vagonů a starých prken, které mají hezké, byť i malé zahrádky. A leckterý z těch městských lidí, který lpi na své malé zahrádce, je rozlozen, když jede vlakem a vidí zahrádky a zahrady našeho venkova. To nejsou zahrádky a zahrady v pravém smyslu slova. To je kus půdy, ohraničený plotem, kde jest několik stromů, na kterých je vidět, že je nikdo neošetřuje a nepěstuje. Venkovské zahrady jsou zdivočelé, nepěstované; je to kus půdy za stavením, o který se nikdo nestará. Ty zahrádky před statky a domky na vesnici už jen ze setrvačnosti malují malíři na obrazech; ve skutečnosti jich je velmi málo. Snad budeme slyšet omluvu: zemědělci na to nemají času, mají starostí až až, že se své zahrádce nemohou věnovat. Možná říci, že dnešní sedlák má o hodně více času než měl sedlák před několika desítkami let. A přece tehdejší zahrádky na vesnici vypadaly zcela jinak než dnes. Kdo z města je zvyklý vidět péči městského člověka o jeho malou zahrádku, jest překvapen žalostným stavem zahrad na venkově. Má to svoji stránku hospodářskou. Špatný, starý strom nezabere o nic méně místa než strom, který dá dobré ovoce. Malíčká zahrádka před statkem nedá nikdy tolik práce, abychom mohli připustiti výmluvu, že není na ni času. Při tom sedlák dnes má radu na dosah ruky. Je celá řada zemědělských korporací, které jen jen čekají, aby mohly poradit. Kolik dobrých ovocných stromů by se ještě vešlo na české meze! Kolik tu jest stromů špatných, nepěstovaných, které by mohly býti nahrazeny dobrými! To není jen otázka finanční. Tu jest nedostatek zájmu, a zdá se, že přes to dnes sedlák má celou řadu míst, kam se může obrátiti o radu, o pomoc, nejde ve šlépějích dřívější doby. Velký rozdíl mezi městskými zahrádkami, na nichž jest vidět zájem toho, kdo na nich pracuje, a zahrádkami u venkovských usedlostí opravdu odvídnouje pochybnost, zda láska k půdě jest jen vlastností zemědělců na venkově. Role se někdy vyměňují. V sobotu a v neděli jsou městští lidé v plné práci na svých malých zahrádkách. Vesnice jsou prázdné; jejich zahrady ukazují, že málokdy vejde starostlivý hospodář. Potulují se tam jen slepice.

V. G.

Pochybná zbraň.

Jak slyšíme, čeští židé se snaží o založení svého vlastního deníku. Jejich důvody jsou tyto: psychologické účinky hitlerovství snad vyvolají příval antisemitismu ve světě, tomu se musí čelit, a nejlépe uděláme, založíme-li časopis, který proti tomu bude psát. Nevíme, jakou sílu přikládají psaní jednoho časopisu; obáváme se, že jeho možnosti značně přeceňují a že se dopouštějí chyby. Podle našeho názoru proti antisemitismu v Čechách se nejlépe pracuje tak, že se židovská otázka nechá v klidu. Nikdo na ni nemyslí, a tak časopis, který by z židovství dělal zvláštní otázku, by židům více uškodil než prospěl. Čeští židé nemají si nač stěžovat; nejlépe pro ně jest, jestliže splývají s ostatním prostředím. Zvláštní časopis českých židů znamenal by separovat se do jisté míry, a sami by tak zbytečně posilovali existenci židovské otázky, ačkoliv v jejich nejlépeším zájmu jest, aby existovala co nejméně. Dosud se to dařilo. Ani Stříbrného časopisy, nakloněné ke všem druhům neřestí, nepíší antisemitsky, a to je neuvěřitelně kout naší veřejnosti. Co chce tedy židovský časopis vlastně potírat? Obáváme se, že jediným jeho významem by bylo, že by veřejnosti židovskou otázku stále uváděl na mysl, a to není bez nebezpečí v době, jež není bez sklonu k psychosám. Jsme rádi, že patříme mezi státy do té míry kulturní, abychom měli s židovským problémem pokoj. Židé jsou tak poslední, v jejichž zájmu jest tento problém začínat.

—fp—

S-A film na scéně.

Ufa Palast am Zoo právě předvádí v tyto dny první S-A film od Franz Seltze s H. Klingenbergem v titulní roli: „S-A Mann Brand“. Pro dvoudenního návštěvníka „probuzeného Berlína“ je to vítaná příležitost k doplnění dojmů získaných z ulic, výkladních skříní a letných rozhovorů. Film stojí za podívání. Kdyby mohl býti předveden u nás, působil by i na průměrného občana více komicky než škodlivě, neboť jeho tendence jest tak neškodně průhledná, že jest třeba hodně zfanatizovaného pohledu, aby nebyla odmítnuta s úsměvem. Vše jest jasné jako boží den: síla, hrdinství, pravda se rodí pouze ve znamení lomeného kříže. Vše ostatní jest nečisté, nehodné a zkorumpované, ať tomu věříte nebo ne. Ostatně přesvědčete se sami:

S-A muž bydlí u svých rodičů v komunistické čtvrti velkoměsta, jest tedy obklíčen nepřáteli se všech stran. Jest kovodělníkem v továrně. Sám jeho otec jest jeho nepřitelem, neboť jest zarytým marxistou. Synova hnědá košile dává mu denně příležitost k výstupům a hádkám, ze kterých syn vychází vždy vítězně, neboť otec jest bez zaměstnání, a syn ke svým ideologickým argumentům slovním i ručním má v ruce trumf živitele rodiny. V témže domě bydlí paní Lohnerová, vdova po padlém ve světové válce s jediným synem, mladým gymnasistou, organizovaným v Hitlerově mládeži. Na politickou příslušnost svého syna jest tato žena, symbolisující ideál německé matky, která přes svůj tvrdý, prací přeplněný život vychovává syna k neumdlévající lásce k velkému Vůdci, nemálo hrda. Tři noci probdí u svého šití v dojemném sebezapírání jenom proto, aby mohla svému Eriškovi k svátku předložit z brusů novou, kompletní hnědou uniformu. A nadšení Eriškovo, matky i publika jest vybičováno až k slzám, když vstupuje S-A muž Brand a doplňuje matčin dárek za pozdravu „Heil Hitler“ zarámovaným obrázkem milovaného Vůdce, který si Erišek radostí bez sebe okamžitě věší vedle podobanky svého padlého otce. Dcera komunistického vůdce, který k nesnesení terorizuje celou čtvrt, jest do S-A muže Branda zamilována. Zachrání mu život v okamžiku, kdy její otec, který ostatně není jeden večer strážlivý, na něj míří revolverem. Za to si umiňuje S-A muž Brand, že ji vyvede z marxistického bludu a zachrání tak její duši od zkázy.

Pan domácí jest pod pantoflem. Jeho paní jest bytostí politicky sterilní, dokonce nepřístupná i učení Vůdce. Pan domácí se musí spokojiti s tajnými sympatiemi, které vyjadřuje v nedostatku jiných možností tím, že si peníze místo do záložny schovává do Vůdceva díla „Mein Kampf“ a obě pečlivě ukrývá před slídivými zraky své paní. Přichází druhý náladový okamžik; pan domácí vyjímá o kvartálu „Mein Kampf“, ubírá se k paní Lohnerové, o které ví, že peněz na činži nemá, vybírá z něho ukryté peníze se žádostí, aby jimi zaplatila jeho paní činži.

Továrník, u něhož jest S-A muž zaměstnán, jest komunistou (!). Dozví se, že Brand patří k hnědým košilím a vyhodí

ho na hodinu z práce. Rodina upadá do biedy. Poměr mezi otcem a synem se zostřil natolik, že syn odchází a nalézá útulek u paní Lohnerové. Nevzdává se však účasti na velkém díle Hitlerově. Přes svoji bídu a strádání chodí do schůzí i průvodů, a třebaže hlas vysilením ztrácí na své zvůčnosti, rád se ujímá slova, ať již v družné debatě o marxistech, nebo za zpěvu Horst-Wesselovy písně. Mladý Erišek jest jeho nadějným žákem. S oblibou nosí svoji novou uniformu a nevynechá jediný průvod či výlet hnědých košil. Jeho matka jest nanejvýš hrdá, vidí-li svého syna špacírovati v hnědé uniformě pod okny. Jeden takový průvod byl přepaden z hospody přicházejícími marxisty.

Zatím co dospělé hnědé košile rozumně včas zmizely, utlíká Erišek ulicí ke své mamince a stává se tak jedinou potravou marxistických kulometů. Umírá v náručí své matky, která tak klade beze slova nátku druhou obět na oltář vlasti. Poslední myšlenky a slova umírajícího Eriška patří nikoliv matce, ale vůdci Adolfu Hitlerovi. S-A muž uklidňuje matku přísahou, že i táto krev nevinně prolitá bude pomstěna.

V neustálých bojích s marxisty, kteří většinu času ztráví v barech mezi kněžkami lásky, zapíjejíce volný čas vodkou, prchá čas.

Konečně přichází Velký Den. Adolf Hitler se stává kancléřem. Zpráva se rozletí za nikdy nezažitého jásotu po celé říši. Komunistický vůdce jest zatčen v hedvábném pyjama uprostřed svých přítelkyň u nedopité vodky, přes všechny své protesty, vyjadřované strašně kostřbatou němčinou, za jásotu celého publika. Na vlnách radia střídají se velké řeči Velkého Vůdce s proslovy Göringa a Göbbelse. Vše, co dosud váhalo, spěchá milovými kroky pod papry lomeného kříže. Marxista Brand otec padá v naprosté kapitulaci na hnědou košili zářícího syna, který okamžitě nastupuje práci ve své továrně.

Boľševik továrník ujel do ciziny.

Za zpěvu Horst Wesselovy písně pochodují nepřehledné řady hnědých košil probuzeným Němčkem, za nepřestávajícího potlesku biografického publika.

J. T.

Vypůjčují si od poražených.

Tím, co se stalo v Německu, připojil se k SSSR. a fašistické Itálii třetí stát, který jasně říká, že s demokracií nechce mít nic společného. V této trojici nedemokratů má hitlerovské Německo naději, že nejvíce upozorní na sebe pokřikem, drsným zacházením s politickými odpůrci, ale také naději, že bude myšlenkově nejslabším členem této trojice. Hitler ví, že má moc v ruce. Dosud ukazoval tuto moc jen negativně, ale nevystačil na dlouho s tím, že ji jen ukazuje. Musí také ukázat, co dovede. Jinak je s ním zle. Hitler příliš mnoho slíboval, aby mohl být nečinným. Německo má příliš mnoho nezaměstnaných, kteří netrpělivě čekají, jak jim Hitler opatří práci. Hitler má mnoho svých lidí, vycpaných v přesvědčení, že Hitler vše dá do pořádku, než aby Hitler měl delší čas na rozmyšlenou. Z různých jeho projevů je vidět, že by to chtěl dáti do pořádku; neví však jak. Má moc, ale neví co s ní. Ale i tak tím třetím, co jest těmto třem státům společné, jest vědomí, že jest nutno stát, jeho sociální řád a hospodářské základy organisovati jako celek, podle určitých společných zásad. To jsou myšlenky, které hlásala politická levice. Levice vědomá si toho, že hospodářskou a proto i sociální desorganisaci nelze překonat jinak než plánovitou organisací. Ovšem demokratická levice nebyla a není pro organisaci, jen pro organisaci. V této organisaci viděla nástroj, kterým lze sloužiti demokracii, hlavně demokracii sociální a hospodářské. Fašistická Itálie a dnes i Hitlerovo Německo, potírající tak ostře levici, když stojí před úkolem řešiti krizi, neznají jiného nástroje, než jaký doporučovala demokratická levice. Organisaci. Ovšem organisaci, zbavenou jejího demokratického a sociálního obsahu. Není to nový poznatek. Jsou socialisté, kteří si trpce říkají, že nesocialisté, budou-li chtít zvládnouti zmatek světa, budou nuceni sáhnouti k metodám, které hlásal socialismus. Ale: stane-li se tak, a děje se již tak, použijí sice protisocialisté organisacních myšlenek, které hlásal socialismus, ale zbaví je jejich sociálního obsahu. Kapitalisté budou stále více nuceni uskutečňovat socialismus, budou-li chtít zachrániti svůj prospěch. Ale vyloupnou si ze socialismu jeho přesvědčení, že světu nepomůže nic než cílevědomá organisace a záměrné seřazení jednotlivých sil. Nevezmou si ze socialismu to hlavní, totiž to, proč socialismus tyto organisacní myšlenky, organisaci celku hlásal: aby se tím pomohlo pracujícím, dělníkům. Bezprostředně neprospívá vývoj socialismu, ale v rámci dějin-

ném ano. Protisocialisté nahlízejí, že nemají vlastních myšlenek, podle nichž by dali svět do pořádku. Vidí, že jejich myšlenky selhaly. Půjčují si myšlenky odjinud a používají je proti těm, kteří s nimi přišli. Ale i tak jest pokrok. Přípravuje se tu nástup pro pozdější dobu. Myšlenka organisace světa, států, národů roste a budou jednou věci levice, aby této myšlenky organisace daly její obsah demokracie a hospodářské.

V. G.

Demokracie a pohodlí.

Jest to dosti podivné, ale je to pravda: demokracie má hodně obhájců mezi těmi, kteří demokraty nejsou. Není to jen Gajda, který před soudem v Brně prohlásil, že až vyjde z vězení, založí stranu na obranu demokracie. Jsou to i hakenkreuzleři, komunisté, němečtí nacionálové, kteří horlivě hájí demokracii. Demokracii ne pro demokracii, ale demokracii pro sebe. Jako osobní pohodlí. Hájí demokracii, aby měli pohodlí při agitaci proti demokracii. Komunisté se nestarají o to, je-li či není-li v SSSR. demokracie; ale u nás přísně měří, je-li to či ono demokratické. Hakenkreuzleři tleskají všemu tomu, co se děje v Německu. Jsou nadšeni vším tím, co jest v Německu, otiskují si vše, co v Německu se mluví proti demokracii. Ale u nás jsou demokraty. Demokracie jim zaručuje pohodlí v agitaci. Vidí v demokracii svobodu v hlásání kteréhokoliv názoru, tedy i protidemokratického názoru, a proto je jim demokracie vhod. Tak v komunistovi jsou dvě duše: jedna říká: pryč s demokracií. Ale položí-li mu někdo ruku na rameno a otázka-li se ho, jak si to vlastně představuje, hned vyjekne: to je nějaká demokracie, startat se o to, co člověk dělá? To jest nějaká svoboda? Tyto politické extrémy, ať zprava, ať zleva, hájí demokracii ne pro její obsah, ale proto, aby jí zneužili proti demokracii. Duše hakenkreuzlerská nenávidí demokracii a imponuje jí těžká německá bota, surová moc, užívaná proti těm, kteří moci nemají. U nás však hakenkreuzleři hrají si na potlačovanou menšinu, na demokraty, nařikající, jak se s demokracií špatně zachází. Tento stav je pro ně pohodlný. Ale demokracie má jiné poslání, než aby byla pohodlností pro lidi, kteří nejsou demokraty. V tomto směru má právo se brániti proti zneužívání.

V. G.

Chudí a socialismus.

Kdo prohlíží seznam těch, kteří byli odsouzeni státním soudem v Brně, pozná, že jsou to vesměs lidé chudí. Socialista by řekl: lidé, kteří by měli být u nás. V daleko větším měřítku se tento zjev ukazuje v Německu. Byl by neúplný výpočet, kdybychom řekli, že za Hitlerem stojí těžký průmysl a kapitál, který se dnes ovšem s obavou dívá, co Hitler bude dělat. Třebaže to není příjemné, nutno si říci, že Hitlera volilo mnoho chudáků, dělníků.

Jest vidět, že nelze jen tak klásti rovnítko mezi chudými lidmi a socialisty. Být socialistou, to není jen otázkou majetkových poměrů. Tak se na to dívají obyčejně protisocialisté, kteří dávají pozor, který ze socialistů je zámožný, bohatý, aby pak sepnuli ruce a říkali: tak se podívejte: i socialisté mají své bohaté lidi. Tito protisocialisté nečetli ničeho kloudného o socialismu. Kdyby se zabývali socialismem trochu pořádněji, poznali by, že socialismus nezakazuje být zámožným a že své lidi neodsuzuje k dobrovolné chudobě. Protisocialisté také nikdy neuvedli, při jakém majetku či příjmu člověk smí být ještě socialistou, a při jakém jim být nesmí. Ale: naopak chtějí protisocialisté říci, že socialismus jest nazírání, které jest nepřijatelnější pro chudé. Je přirozeno, že chudý jest socialismu nejbliže. Cítí chudobu nejvíce, cítí její bolest a nespravedlnost na své kůži. Ale nespravedlivost společenského řádu může neméně intenzivně cítiti ten, kdo se právě nemusí rváti o skývu chleba.

Chudí jsou jenom materiálem pro socialismus, který z nich musí teprve socialisty udělat. Stává se totiž často, že toto vědomí nespravedlnosti vede často chudé právě na druhou stranu. Mezi židenickými bylo mnoho chudáků a přece to nebyli socialisté, byli to fašisté. Stejně tak chudí šli s Hitlerem, domnívajíce se, že on je spasí.

Každá strana musí počítati s tím, že nikdy nesežene do svého ovčince ty, o kterých se domnívá, že by měli v jejím ovčinci býti. Agrárníci nezorganisovali všechny zemědělce; lidovci mají jen zlomek katolíků skutečných i matrikových. Živnostníci mají jen část živnostníků a obchodníků. U něhoho rozhoduje více hmotný zájem, u jiného vědomější nebo podvědomá představa, jak by společnost měla být organisována;

někdo se do strany dostane náhodou, u jiného rozhoduje temperament, chvilkové rozhodnutí. Tak jest tomu i se socialistickými stranami.

Proč tito chudí lidé hitlerovští a žideničtí neuvěřili výkladům hnutí, které nesporně vyrostlo z jejich prostředí a středu? Je nepříjemno uvědomovati si tento fakt; ale není pomoci: socialismus na toto proč musí si dáti jasnou odpověď, i když tu či onde bude si muset říci, že byly to chyby socialistických stran, které oslabily jejich přitažlivost. Případ sociální demokracie v Německu — i když se na něj díváme zcela jinak než ti, kteří jsou v pokušení tleskat Hitlerovi za to, jak na tuto stranu jde — jest nesporně příkladem, jak může přitažlivost socialistické strany na masu klesnout. Někteří se zabývají otázkou vůdců; nejsou daleko od bolestného místa, ale byli by na omylu, kdyby se domnívali, že jest to jediné bolestné místo. Chybují-li vůdčové, je to jen tím, že prostředí jim to umožňuje. Stále a stále by bylo potřeba se vraceti k případu posl. Stříbrného. Stačil jen zlomek oné energie, s jakou posl. Stříbrný byl ex post potírán, aby jeho případ nemohl vyrůst do takové šíře, jak tomu jest dnes. Jiní se domnívají, že opoziční politika socialistických stran by byla s to zvýšiti přitažlivost socialismu. Socialistické strany byly již v opozici, a to v době pro ně politicky i hospodářsky daleko výhodnější, než jest doba dnešní. Přes to se ukázalo, že v době opozice se podstatně nezvýšila přitažlivost socialismu. Tedy: na přitažlivost socialismu nemá podstatného vlivu skutečnost, jsou-li strany socialistické ve vládě, či zda jsou v opozici. Jest vidět, že by bylo potřeba zkoumati celou řadu složek a prvků, než bychom našli, kde vězí příčiny menší přitažlivosti socialismu v době, kdy by potřeboval právě mnoho stoupců, aby měl sílu k provedení svých úkolů. V. G.

Ještě Nemocenská pojišťovna soukromých úředníků.

Není dne a časopisu, aby tam nebyla ventilována otázka vystřídaní generací, jak se teď eufemisticky říká snaze získati místo. Namnoze na úkor spravedlnosti žádá se uvolnění míst obsazených starou generací, aniž se přihlíží k faktu, že mnozí z těchto starých jsou v řadě případů živiteli příslušníků generace mladší a konečně té nejmladší, na což by nemělo býti rovněž zapomináno. V každém případě je nutno přibíjeti na pranyř taková kumulování funkcí a poukazovati soustavně na příklady nezodpovědného přijímání sil tam, kde je na bílé dni, že se nejedná o řešení nezaměstnanosti. Případem, který křičí svoji bezostyšností, je čin Nemocenské pojišťovny soukromých úředníků, která v těchto dnech přijala do svých služeb pensionovaného vrchního prokurátora pražského státního návladnictví Václava Ullmana, 63 roky starého, kterému při pensi převyšující Kč 40.000.— ročně přiznala roční plat 32.500.—.

Nepochopíme, jak je možné, aby v době, kdy několik tisíc absolvovaných právníků se marně uchází o jakékoliv zaměstnání, zaměstnanecká instituce, autonomně spravovaná zástupci zaměstnaneckých organizací, přijímala do svých služeb více než dostatečně zabezpečené státní pensisty, nota bene v takovém stáří, které nejen že má již oprávněný nárok na zasloužený odpočinek, ale které i vylučuje místu odpovídající pracovní kapacitu. A tak zatím co na podobné případy se zle žaluje v soukromých podnicích a úřednické organizace se dožadují ochrany vlády před konkurencí dobře zajištěných pensistů, zde před celou veřejností a před zraky dohlédacích úřadů, veřejná zaměstnanecká instituce, jako na výsměch nezaměstnaným úředníkům, zaměstnává a víc než dobře honoruje pensionované vysoké státní hodnostáře. Z.

Kocourkov.

Byl jsem svědkem toho, jak dvě — nyní opět nezaměstnané — dělnice jsou četnictvu hledány, aby zaplatily 10 Kč pokuty nebo si odseděly jednodenní trest vězení. Protože: „... dňa 1. novembra 1932 o 9. hod. na ul. 1. Mája v Žiline počas náboženských obradov murársku prácu prevádzaly na stavbe mestského činžáku, nad čím sa po ulici chodiace obecnstvo veľmi pohoršovalo. (Obecná rada mesta Žiliny dňa 15. novembra 1932 číslo 19384 1932).“

Kdyby dělnice — které za práci přišly do Žiliny až z Ostravska — nebyly vykonaly uloženou práci na městském činžáku (že by byly pracovaly pro svou zábavu?), byly by z práce propuštěny. Jelikož pracovaly, jsou pokutovány a jelikož nemají peněz k zaplacení pokuty, budou sedět. Tečka. Z.

politika

Franta Kocourek:

Mladé Francouzky o Německu

Paříž 2. července 1933.

IV.

Nad Francií se rozletěla živá pochybnost o novém, tentokrát proti zahraničnímu „nepříteli“ namířeném sólokapru národně-socialistického Německa: o dvou záhadných letadlech, která shazovala pobuřující letáky a zmizela beze stopy, aby se německý tisk mohl rozepsat o tom, jak je Třetí říše vydána na pospas leteckým útokům a že je nejvyšší čas reklamovat a budovat silnou leteckou obranu. Je to další ukázka tlustých propagacních metod nového německého režimu. Stejně jako zapálení říšského sněmu, o jehož skutečných pachatelích nikdo nepochybuje, tak i příběh o dvou nestoudných aeroplánech překvapuje prostoduchostí a dětinskou psychologií. Člověk, který se dosud nepodrobil hakenkreuzlorské logice, musí při podobných exhibicích uvažovat, jsou-li jejich dnes všemocní aranžéři tak naivní, aby si mysleli, že tomu kde kdo sedne na lep. Jejich předpoklady o soudnosti světové veřejnosti jsou v každém případě ponižující. Pokud jde o historii zapálení říšského sněmu a odezvu ve Francii: nevím, všimnul-li si toho český tisk, pro jistotu zaznamenávám: O. Rosenfeld, svědomitý hlídač Německa a Rakouska v Blumově „Populaire“, dokazoval před měsícem ve jmenovaném listě, že Hugenberg nevykopli hitlerovci z vlády tak rychle, jak toužili jen proto, že pohrozil prozrazením pravých žhářů říšského sněmu a celého pozadí této surové mystifikace. Hrozil především odhalením ministra Göringa, což prý způsobilo, že byl provisorně ponechán ve svém těsném křesle. A tak, má-li vždy dobře informovaný M. Rosenberg pravdu, není vyloučeno, že to bude právě pan Hugenberg, kdo řekne, co si myslil každý hned od začátku, že osvětlí národně-socialistické přípravy a provedení největšího politického zhárství poslední doby. Podaří-li se ovšem Hugenbergovi uniknout za hranice milované vlasti, od níž za své peníze a služby tolik doufal.

Jsmeli už u „Populaire“: Daniel Guerin tam od 25. června uveřejňuje velký, pečlivě psaný seriál o novém Německu, provázený také obrazovým materiálem. Jmenuje se „Šel tudy hnědý mor“ („La peste brune a passé par là“) a začíná reminiscencí na nedávné socialistické a dělnické Německo, jak je autor poznal před rokem a jak je našel rozbité dnes. Je to první francouzská soustavná reportážní sociologická studie o poměrech ve Třetí říši. Také u nás bychom ji potřebovali. Ale bez falešného pasu to asi dnes v Německu nepůjde. Nedovedete si představit, jakou péči v Německu věnují pozorování všech zahraničních projevů a jak je důkladný jejich soupis novinářů, kteří nehodlají pro změnu tak pomíjivou jako je změna politického režimu, změnit také své přesvědčení a vzdát se vyjadřovací svobody, lépe řečeno toho, co z této svobody v dnešním zindustrialisovaném a zkomercialisovaném tisku ještě zbylo. „Revue des Deux Mondes“ otiskuje v posledním čísle (z 1. července) studii Jacques Maupasa: „Vojenská politika Německa“, které by si u nás měl všimnout i nevojenský tisk. Dr. Felix Regnault pozoruje v jiné revui, „Mercure de France“ (1. července), „Rasový patriotismus Němců“.

28. června došlo v Paříži k první velké manifestaci třináctičlenného komitétu „pro ochranu pronásledovaných židovských intelektuálů“. Jde o mravní podporu a ovšem sehnání prostředků pro německé exulanty, jejichž příliv neklesá. Jdete-li večer po boulevardu Saint-Michel nebo Montparnasse, neuslyšíte na chodnících, v restauracích a kavárnách ničeho tolik, jako němčiny. Ale vraťme se ke komitétu. Uspořádal v rozlehlém divadle des Champs-Élysées dobročinný koncert, jehož program si rozdělili mezi sebou dva muži: kněz a hudebník, Otec Sanson a Paderewski, který přijel do Paříže z Ameriky s panem Herriem. V nabitém divadle, jehož hlediště nestačilo pro návštěvníky, takže musili být rozesazeni i na jevišti, bylo ticho jako v kostele, při hudbě Paderewského, i při kázání Otce Sansona, který stál před klavírem.

„Poslední německý zločin je projev věčného teutonského omylu, který zdvihá sílu jako právo, aby zhanobil spravedlnost. Není náhoda, že Nietzsche byl Němec! Jejich hákový kříž znetvořil zbožňování hodný kříž Ježíše Krista, ve jménu nenávislného racismu! Ale toto znamená slabost, projevené tím, že šedesát pět milionů příslušníků národa se jalo vyhnout šest set tisíc židů, je příznak úpadku. To je chirurgický zákon: když se amputuje úd, zřídka jsou tím posíleny ostatní údy! Němci nejsou daleko toho, prohrát třetí bitvu na Marne, bitvu proti svědomí celého světa, protože neuznávají fyzickou a duchovní jednotu lidí všech, jednotu, kterouž hlásal svatý Pavel: Jednoho těla jste údy!“

To na ukázkou jediný úryvek z jeho řeči, které nadšeně tleskali přítomní katoličtí a protestantští kněží, čokoládoví seminaristé z Afriky, důstojníci v uniformě, dámy ve velkých toaletách, ministr Leygues a de Monzie. A když utíchl potlesk, měl řeč klavír Paderewského, který svým vnitřním pojetím a nevirtuosními způsoby umí vytvořit krásné, nekonzertní prostředí. Před chvílí hřimal kněžský hlas Otce Sansona, teď mluví Johann Sebastian Bach, zázračně vyrovnanou a jasnou fugou. Potom Beethoven, Schumann, Němci, kteří propagovali svou vlast před panem Goebbelsem.

Na nárožích vylepují nové plakáty, velkého formátu a nápadné úpravy. Dovíte se z nich, že opět hrozí Válka. Diktátor se chce zmocnit vlády a pracuje už prostřednictvím svých agentů-provokatérů na zhoubném díle, už líčí záludnou past, aby donutil sousední zemi k válce. Ale my nechceme válku! A je tu organizace, která bdí nad zachováním míru a pracuje pro mír všemi prostředky. Pax! Mír! Musíte vidět film „Pax“. Reklama tu využívá dobové nálady s úspěchem, aspoň pokud jde o ty plakáty Orphéa Filmu, před nimiž se každý zastaví. Představení v Aubert-Palace na boulevard des Italiens jsou poloprázdná a právnem. Je to nemožně dělaný ideologický film, o jehož scenario byl požádán G. de la Fouchardière a jehož režie byla svěřena F. Eliasovi. Byl to večer obětovaný zájmu Přítomnosti a myšlenky míru. Pacifistická konjunktura ve filmu zplodila jedno ze svých zcela nepodařených dětí. Přes to stojí za záznam několik detailů, jako davové scény oživené debatami o hrozící válce — jakási anticipace eventuelní nové mobilisace, potom představy francouzských producentů o militarismu, diktatuře a konečně prostředky, jakými by šlo pracovat proti válce účinněji, než Společnost národů. Pitoresknost, anarchii, prostoduchost a nemožně naivní historie umisťují američtí filmoví producenti výhradně do balkánských zemí, kamsi mezi Athény, Dubrovnik, Bělehrad a Prahu. Tvůrci „Paxu“ položili děj svého filmu většinou na neutrální hladinu moře, na němž je dosti málo národnostních znaků. Pokud se pohybují na zemi a mezi lidmi, je to kdesi v odnárodněném a rychle promítaném Španělsku. Diktátor obklopený smečkou dvou agentů-provokatérů má vysloveně německý, stroheimovský typ, i jeho buršácký úsměv. Pro ty, kdo by nepochopili, nosí ještě monokl.

Pracuje dojemně naivním zlotřilým způsobem a občas se uspokojeně pochechtává. Naproti tomu příslušníci protiválečné organizace „Pax“ postupují zchytrale a na pacifisty nečekaně. Užívají proti militarismu a diktatuře metod, které nejsou nelogické — a rozhodně účinnější, než metody lidí známých z odzbrojovacích konferencí: mají tři hydroplány, na jednu se s nimi objeví, kde právě potřebují, na příklad nad lodí, která veze diktátorskou municí, vyzvou kapitána, aby opustil s posádkou palubu a potom na loď svrhnu dostatečný počet bomb. Ať se to zdá jakkoli hloupé nebo protismyslné, nutno přiznat, že by hlas pacifistů byl daleko respektovanější, kdyby proti militaristům měli tak účinné prostředky.

Měli jste vidět Pařížany včera a v pátek 30. června, když poslouchali vojenské kapely z osmi různých končin Evropy, Československo nevyjímaje! Měli jste je vidět, s jakým nadšením křičeli a tleskali a mávali, když osm vojenských kapel, pozvaných do Paříže večerníkem „Intransigeant“ pochodovalo od Vítězného oblouku dolů na náměstí Svornosti, v čele královskou anglickou gardu, ve zlatě a purpuru, za nimi Skoti, Belgičani, Nizozemci, Španělové s napoleonskými klobouky a kaštanoví Čechoslováci a italští námořníci a konečně Francouzi. Lucemburská zahrada byla hned prvního dne plná, desetitisíce lidí přišlo za „nejslavnějšími vojenskými kapelami Evropy“. Staří, i nejstarší, muži, ženy, děti, invalidi: dali se sem dovézt i z odlehlých čtvrtí Paříže a zbožně poslouchali, s tvářemi ozářenými, jak neuvídíte v žádné koncertní síni. Maminky, které zdvihaly své děti v náručí, babičky s rozdělanými punčochami a svetry v neúnavných rukou, nestačí jim slyšet, musí vidět, vystupují na židle a lavičky a napínají přes brýle zrak k hudebnímu kiosku pod sluncem prosvětlenými stromy. Je to víc než koncert, je to víc než zábava, je to jedna z těch opravdových lidových slavností, kde se setkají všichni a kde všem svítí oči a prudčeji koluje krev.

Vojenská hudba! Hudba královské gardy z Anglie! A teď nastupují Belgičané — A tam budou hrát italští námořníci — slyšela jste je, madame? Zdá se, že hrají moc hezky. A španělská republikánská garda? O ano, ti hrajou líp než naši, a ty uniformy, viděla jste?

Co je všechna hudba světa proti vojenské kapele, a co jsou všechny krásné kousky vojenských kapel proti pochodům a proti oněm krátkým, úsečným melodiím z vojenské liturgie? Tady teprve se nadšení rozlévá širokými vlnami a stoupá a všemi hýbe. Potlesk už nestačí, třeba křičet, třeba dupat ve stejném rytmu, v rytmu, který doprovodil tisíce, miliony synů a bratrů a otců na pole cti a slávy, třeba zpívat spolu melodie, z nichž každá nota má svůj dávný i čerstvý ještě obsah, svůj lidský a občanský smysl, melodie, které byly vedle explozí granátů, vrčení letadel a štěkání kulometů poslední hudbou pro miliony. I teď, když píšu, u okna otevřeného do Lucemburské zahrady, slyším vlny nedělního vojenského koncertu. Nad suchým úsekem bubnu vřeští trubky v rychlém, francouzsky spěšném tempu. A národ tleská, volá, invalidi ve svých doživotních vozičkách kývají rukou nebo berlou do taktu osmi evropských vojenských kapel, mezi nimiž z velkých schází jedině kapela národně-socialistického Německa.

Uslyší ji Francouzi zase až nad zákopy, nebo nastanou opět časy tak mírumilovné, že na příští hudebně vojenský festival „Intransigeantu“ vyšle i Třetí říše svou údernou kapelu?

ObtížehovorůsFrancouzkami.

Ne snad obtíže obecné, protože k hovoru, lépe řečeno konverzaci mají Francouzky všechny podmínky, a tu nejhlavnější, totiž schopnost mluvit, vyjadřovat se: umění, v němž

je přestíhnou sotva ženů jiného národa a jiné rasy. Ale obtíž je speciálně pokud jde o hovory na téma „Německo“. Než naznačím hlavní jejich příčinu, je třeba, postěžovat si na technické překážky: zdání často klame. A tak, kdo by si myslil, že mladé Francouzky jsou nejpřístupnější dívky na světě, silně by se spletl. Platí to o všech Francouzkách, studentky nevyjímaje. Bez náležitého představení nějakou třetí, jim známou osobou nelze hovor navázat. I tak, když jsem sehnal prostředníka, který mě představil a vysvětlil, oč jde, byla práce těžká. V některých případech jsem neunikl podezření, že jde jen o záminku a nový trik za účelem navázání styků. Později, po absolvování několika interviewů se studentkami jsem byl rehabilitován, když poznaly, že jsem skutečně propadl zpodobání manii.

Hlavní obtíž tkví však v něčem jiném: v překvapující neinformovanosti mladých Francouzek o politice vůbec a o Německu zvláště. Mnoho mých pokusů i po řádném formálním zajištění vyznělo na prázdno, protože jediná odpověď, kterou jsem na své otázky dostal, zněla:

„Nemohu vám o tom říci vůbec nic, protože o tom nic nevím.“

Docházíme tím k rysu, kterým se ženská mládež ve Francii podstatně liší od ženské mládeže ve dvou zemích, které poněkud znám z vlastní zkušenosti: v Německu a Československu: zásadní nezájem o politiku, zvláště zahraniční, ale skoro stejně o politiku vnitřní, to jest o vývoj veřejných záležitostí. Snad se upamatujete na fakt, který překvapil jen ty, kdo neznají Francouzky: že totiž neprojevíly touhu po volebním právu. Naše dívky všech odstínů jsou pilně čtenářky novin a to nejrůznějších rubrik. Francouzská děvčata přistihnou jen výjimečně nad novinami. A z těch, která čtou noviny, jistě víc než polovina čte obligátní povídku, nebo román pod čarou na pokračování. Jistě víc než čtyři pětiny francouzských dívek čte v novinách módní rubriku. První stránka, přinášející zprávy o událostech pro muže nejdůležitější, má u francouzských žen nejmenší štěstí.

A proč to? ptal jsem se nejrůznějších lidí.

Jedna studentka, z níž jsem po dlouhém dolování dostal několik odpovědí na své germánské otázky, mi řekla:

„Protože ženy ve Francii jsou víc ženami, než ženy jinde.“

Jiná odpověď:

„Protože je baví docela jiné věci než politika. Především móda a ostatní věci, souvisící s koketerií a láskou.“

Tak mi pravila jedna kandidátka profesury, zatím co opravovala kresbu svého trochu pošramocené obočí. Jiná, malířka, vysvětlovala:

„Nezájem o politiku má kořeny už v rodinné výchově a tradici: francouzská žena je vychovávána především pro rodinu. Co k tomu patří, to známe dost dobře. Ostatní se přenechává mužům.“

Myslím, že těmito třemi stručnými odpověďmi je vysvětlena dosti úplně příčina politického nezájmu a neinformovanosti. Vědomostí Francouzek o jmenovaných záležitostech jsou získávány nepřímým způsobem, hlavně ve styku s muži: muži už jsou takoví, že je to baví a že tím ztrácejí čas a ženy je berou takové, jací jsou, i s jejich chybami a koníčky. Politika je nezbytný doplněk, „supplément“ styků s muži.

A teď přejdeme několik neúspěšných pokusů a přejdeme ke dvěma prvním, které měly výsledek.

Proč nemá Hitler u Francouzek úspěch.

Už podle názvu kapitoly vidíte, že jsme v jiném světě, než dosud při našem pátrání. S muži, i když byli velmi mladí, jsme mohli začít hezky po pořádku a od politicko-hospodár-

ských postřehů. S takovou bychom se u žen v Paříži nedostali daleko. Jistý známý Francouz z university, s nímž jsem si dal schůzku za účelem bližšího seznámení s představitelkami mladého a studovaného ženského veřejného mínění ve Francii, mě vzal pod paži a řekl: Pojdte, čeká nás ve svém pokoji.

Zahýbáme do impasse Royer Collard blízko Sorbonny a vstupujeme do hotelu. Třetí patro, můj známý klepe, dveře se otvírají a stojíme tváří v tvář vysoké elegantní mladé dáme, poněkud zneklidněné obavou z prvního interviewu, který ji v životě potkal.

Dovolte, abych ji představil také vám: Mademoiselle Odette Simon, studující literatury, na věk jsem se z pochopitelných důvodů nemohl ptát se samozřejmostí obvyklou u mužů. Ale odhadl jsem ji nejvýš na jednadvacet let.

Dlouho se nedalo zabrat, blok odpočíval hluboko v kapse, nebylo ani pomyslení na jeho vyhrůžně vytažení. Známý univerzitán a takto její kolega dělal všechno možné pro rozpuštění hovoru, který jsem statečně živil, konverzace se rozvíjela slibně, ale jakmile jsme zabrousili k něčemu jen trochu blízkému politice nebo Německu, slečna Odette opouštěla obezřetně naši stopu a oddávala se jen poznámkám.

A přece jsme ji dostali. Už nevím, jak k tomu přišlo, ale ocitli jsme se najednou u Německa z nějakého nenápadného konce a řekli jsme — patrně nevědomky — něco tak vhodného o Hitlerovi, že nám slečna Odette dokonce skočila do řeči:

„Ano, Hitler jistě prodělává svou výchovu a roste se svými úkoly. Ale co se ve Francii nelíbí, to je jeho zjev: holičský účes, ulízaná patka a hlavně ten knírek pod nosem! Myslí, že kdyby ho shodil, měl by ve Francii úspěch.“

V tom okamžiku jsem vytáhl a otevřel svůj blok, protože jsem chtěl zachytit doslova první, tak typický výrok mladé Francouzky o německém problému.

Politika?

„Ah, víte, takových věcí my si nevšímáme. Můj hlavní dojem z francouzské politiky je časté měnění vlád. A každá z nich užila vlastně svého času jen k tomu, aby se dala svrhnout.“

Potom jsme přišli na literaturu. Nesmíte se divit, že interview tolik skáče, musili jsme začínat několikrát a každou chvíli odjinud.

„Literatura? Četla jsem Goetha, ano, profesor mi ho doporučil. Koho ještě z Němců? Remarquea. Ale ten se mi nezdál německý, jeho duch není nacionální, je lidský. Proto také myslím, že jeho kniha měla světový úspěch. Také Thomas Mann se mi velice líbí.“

Odpusťte, ale jsme už zase jinde, u filmu.

„Německý film je vedle ruského to nejlepší, co se v našich kinech promítá. Třebas „Děvčata v uniformě“. Sama jsem byla vychovávána v klášteře, ale to bych nechtěla prodělat! Německý film je mnohem umělečtější než náš, už samy záběry, úhel, pod nímž jsou scény fotografovány, způsob osvětlení jsou mnohem dokonalejší. Ano, v německých filmech je více umění a jsou méně umělkované než ve francouzských. Myšlenka německých filmů je vybranější, filosofičtější, je tam více efektů, to je pravda, ale dobře udělaných. Německý film je také lidštější než francouzský. Na příklad takový kaprál z francouzského filmu „Dřevěné kříže“, to je francouzský kaprál, individualita. Naproti tomu vojáci v německém filmu „Čtyři od pěchoty“ — (Pabstova „Westfront“), to jsou vojáci celého světa, třebas byli jen čtyři.“

Po mnohých oklíkách se dostáváme zpět k Německu. Sleč-

na Simon, která je z Epernay, města proslulého šampaňským, říká o spálení marxistických knih v Německu, že je to především směšné.

„Když v pařížských biografiích promítají žurnál o Německu, lidé se smějí nebo pokřikují. Ale to jen proto, že se na to v předběžném oznámení upozorňuje. Jinak by si toho vůbec nikdo nevšimnul. Podívejte se, nikdo neprotestuje proti snímkům ze Sovětského Ruska, defilé Rudé armády a tak dále. A řekla bych, že by se mělo víc v biografu protestovat, hlavně proti snímkům z Francie, jako je odhalování pomníků, spouštění křížníků a podobné zajímavosti.“

Bude se vám toho zdát málo — a to ještě nevíte, jakou to dalo práci — ale to je všechno. Slečna Odette odpočívá na svém otomanu, a protože vidí, že jsem zavřel blok, uvažuje osvobozeně o tom, proč si Francouzi a Angličané myslí, že evropský duch je předurčen k tomu, aby vládnul nad Orientem, když tam mají svého ducha a svou kulturu. Zapaluje si cigaretu a ujišťuje nás, že její kamarádka určitě slíbila přijít ke zpravědi o Německu.

„Ta vám toho řekne spoustu,“ utěšuje mě, „mnoho četla a vůbec má o ty věci více zájmu než já.“

„Mám ráda energické muže, obdivuji diktátory.“

Otvírají se dveře a slečna Odette nám představuje svou kolegyni a přítelkyni, slečnu Gilberte M o u e t t e z Normandie. Za brýlemi, které neubírají nic z půvabu její tváře, se na nás dívají bystré modré oči. Zaujímá nenuceně místo na pohovce mezi slečnou Odette a známým, který mě uvedl do tohoto intimního království, a říká:

„Co vás napadá! Já o Německu nic nevím. Osobně žádného Němce neznám, stýkala jsem se se studenty všech možných národností, ale s Němci nikdy. Literatura? Musím vám říci, že jsem nedělala němčinu na lyceu, ale angličtinu a italštinu, jako většina mých kolegyně. Literatura: Thomas Mann. Ano, jenom z německých knih jsem se poučila o duchu Německa. A ten duch se mi zdál především universální, těžký, složitý, ale geniální. V každém německém románě je skoro všechno: psychologie, umění, filosofie, tak trochu jako salát, ale prima kvality.“

Slečna Gilberte je také po prvé v životě postavena před novináře, ale na rozdíl od slečny Odette není ani trochu na rozpacích. Vyjadřuje se bez váhání, lehce, s úsměvem, trochu jako filmová hvězda, ale s tím sympatickým rozdílem, že nepřikládá svým slovům nejmenší význam. Je to zábava.

„U nás je v jedné knize všechno soustředěno kolem jednoho příběhu, Němci k příběhu přivěšují všechno možné. Francouz, který čte jen francouzské knihy a který není připraven na četbu německých knih, nemůže takovou literaturu vůbec číst, už pro tu spoustu detailů, úval a zabíhání do různých oblastí. Francouzské umění je především umění výběru.“

Tady se zastavujeme u Thomase Manna, jehož jméno uslyšíme skoro výhradně z úst mladých Francouzů a Francouzek, když se ptáte, co znají z moderní německé literatury. Zavadíme o hraběte Keyserlinga, který měl ve Francii po válce veliký kurs, jeho spisy i jeho přednášky. Na základě této popularity chtěl pan hrabě pokračovat i po převratu v Německu. Uspořádal přednášku o německém pojetí rasy a posledních událostech v Salle Pleyel, ale přepočítal se: přišlo málo lidí a ještě k tomu jeho přednášku přijali velmi chladně.

„Mám moc ráda Stephana Zweiga, všechny jeho novely i romány. Remarque? O tom jsem při četbě neměla příliš jas-

nou představu. A Sieburg? Je to velmi těžké, neporozuměla jsem tomu.“

Slečna Gilberte z Normandie mluví o Sieburgově knize, která způsobila jistou sensaci ve Francii před třemi lety a která se jmenuje: „Je Bůh Francouz?“ (Dieu, est-il Français?). Snaží se v ní dokázat, že si Francie chce osvojit monopol ducha a kultury a vysvětluje svým příliš nefrancouzsky duchaplným způsobem vývoj událostí v posledních letech i dávno.

„Sieburg říká ve své knize spoustu věcí, které se mi zdají hloupé. Třebas to o Jeanne d'Arc! To je trochu silné. Ostatně, možná, že se mi to jen zdá, byla jsem velmi mladá, když jsem to četla. Nietzscheho jsem četla, když jsem dělala filozofii (rozuměj filosofii), bylo mi sedmnáct let. Nietzsche mě přenesl do sedmnáctého století, ale když na to myslím teď, zdá se mi to přehnané. Jako všechno, co se přitáhne z literatury, trochu moc vysoké k zemi, k životu, ke skutečnosti. Celkový dojem z německé literatury? Zdála se mi vždy poněkud barská. Ale čtu ji ráda a budu ji číst i dál.“

A politika?

„Víte, je to hezké, když se člověk dostane k moci. Jako Hitler. Myslím, že je to energický muž, který dosáhne všeho, čeho chce dosáhnout. Mám ráda energické muže, obdivuji diktátory. Ano, miluji diktátory, je to krásné. Posuzuji to ve velkých rysech, nevidím detaily, nevidím jejich krutost, vidím jen výsledek.“

Slyšíte ženu? Růžová tvář jí trochu zčervenala při tom vyznání, oči pod bílým čelem s pletivem jemných bílých nitek se zaleskly.

„Ano, je třeba takového diktátora i u nás: někdo, kdo by byl v čele státu, kdo by věděl, co chce a kdo by to také bezohledně uskutečňoval. Pro Německo je dobře, že se Hitler zmocnil vlády, pro velikost Německa je to dobře.“

Podotýkám, že její přítelkyně považuje za vážnou překážku Hitlerova úspěchu v Německu jeho chaplinovský knírek pod nosem.

„Mně se líbí i s tím knírskem,“ prohlašuje slečna Mouette resolutně.

A do budoucna?

„To já nevím. Ale můj otec říká: Německo zbrojí. A jednoho dne do toho padneme, uvidíš. Říká, že bude válka: ale ta by se mi vůbec nelíbila.“

Dojem při zprávách o převratě v Německu?

„Protože se jednalo o diktátora, zdálo se mi, že je to hezké. Snad je to hloupé — ale je to tak.“

Názor poštovní úřednice.

Sedíme s drem Kupkou a začkou jeho kursu češtiny, slečnou Andrée Spaka v kavárně „Cluny“, na nároží boulevardu Saint-Germain a boulevardu Saint-Michel. V této kavárně můžete vidět nejmocnějšího Pařížana v Československu, profesora Eisenmanna. Dnes, zatím co jsme dávali dohromady interview se slečnou Spaka, seděl blízko nás pařížský dopisovatel Práva lidu, jeden z nejlepších znalců Francie, dr. Gustav Winter.

„Spíše dojem, než rozumování mě přivedlo k názoru, že v prostředí, kde žiju, je strach z Německa,“ říká mademoiselle Spaka, která je poštovní úřednicí. „Strach, který se nepřiznává. Ostatně o skutečném nebezpečí z Německa myslím, že se ve Francii ani neví.“

„Můžeme mít válku: to se dřív zdálo nemožné, taková věta — a teď se o to už uvažuje a hodně. Nemohu posuzovat hospodářské a politické události v Německu, ale tvořím si celkový dojem ze všeho, co slyším kolem sebe. Pro Fran-

couze je nesnadno posuzovat tuto krizi v celém rozsahu, protože u nás byl vždycky rychlý přechod ke starému názoru. Zdá se mi, že v Německu jde o převrat definitivnějšího rázu. Že se to tam tak hned nevrátí ke starým časům, protože je to revoluce morální, sociální a hospodářská.“

Mimochodem: nemáte dojem, že to mluví spíš studentka? Mademoiselle Spaka hodně čte a soukromě se vzdělává.

„Myšlenka, že Německo, dříve tak disciplinované, je teď vydáno nespoutaným iracionálním silám, je zneklidňující. Nebezpečí je také v tom, že Německo zlomilo všechny své tradice, že opustilo také svou mravní základnu. A že je hotovo uskutečnit všechno, co sledá dobrým pro svůj osud.“

Vzpomínky na Německo?

„Cítila jsem vůči Německu vždycky reakci strachu: měla jsem pocit, že je málo upřímné, že je vždy připraveno k útoku a zradě. Viděla jsem válku docela malá. Nikdy jsem neměla dojem, že může trvat mír s Němci. Zdálo se mi, že protože Francie zvítězila, nebude moci dobře Německo žít. Že tu zůstane vždycky nebezpečí napadení. Protože Německo je svět docela rozdílný, svět barbarský, svět vydaný na pospas svým pudům, národ, u něhož rozum nemá žádnou cenu. Němci nemají smysl pro mír. Budilo ve mně vždycky obavu, že může zničit rovnováhu celého světa, celého našeho světa. Jako by měl od nich vzejít konec tohoto světa. Věřím, že jsou velmi silní, mají neslýchanou vitalitu, vím, že jsou naprosto přesvědčeni o svém budoucím poslání. A my Francouzi, kritičtí a poněkud sterilní, budeme přemoženi touto silou, touto vášní, tím hlubokým přesvědčením, které nám Francouzům chybí. Nebezpečí, jehož se bojím, není vojenského druhu, je to nebezpečí konfliktu vážnějšího rázu: bojím se konce naší kultury, našeho intelektuálního vesmíru. Bojím se konce našeho ideálu a nástupu světa plného nemírnosti, nerozumu, výbuchů pudů.“

Hitler?

„Mám dojem, že Hitler přišel v psychologickém okamžiku, kdy už mu hnutí přerostlo přes hlavu, to hnutí, jež ho přivedlo k moci. Že mu přerostlo přes hlavu, protože je to člověk dost prostý, který možná není specificky německý. Mám dojem, že nemá vlastností nutné k vedení národa a že bude jen „mužem okamžiku“. Jiní, tvrdší než on, myslím, že povedou národ k tomu, čeho se bojíme, to jest k válce, nebo v absolutním řádu: ke ztrátě současné světové kultury. Opravdově nebezpečí je v ideji fašismu, obsažené v hitlerismu. Kdyby nebyl přišel Hitler, byl by přišel někdo jiný nezbytný. To, že se dal do persekucí, které se mi zdají dětské — pálení knih, pronásledování židů — je mi k smíchu. Chtěl jen dětsky ukázat, pustit hrůzu. Inteligentnější člověk by nebyl dovedl Německo tak daleko, bez brutality.“

Jakým dojmem na vás působí Němci?

„Myslím, že sami k sobě jsou velmi upřímní, a že jsou přesvědčeni o své nadhodnotě. Nemírní ve svém vyjadřování, v sentimentalitě, v lásce a současně méně lidští než Francouzi. Nynější Německo je jistě rozdílné od nedávného. A bojím se, že ho včas nepoznáme. Je mezi námi velká propast. Měli bychom si uvědomit jejich sílu, jejich vášnivost, prudkost, potřebu šířit kolem sebe svůj ideál.“

Měly by se navázat styky?

„U mládeže je vždycky cit nadšení, důvěry: a to se mi zdá nejvhodnějším poutem styků a dohody. Seznamováním obou mládeží, francouzské a německé, podporováním dobré vůle u obou stran dojdeme ke sblížení, a k vytvoření společných hodnot, na jejichž základě můžeme stavět zítřejší Německo a zítřejší Francii.“

národní hospodář

Eduard Vyškovský:

Hospodářství v Třetí říši

II.

Po odchodu Hugenbergově.

Všecko, co Hitlerova vláda dosud podnikala v hospodářství, neslo zároveň pečet Hugenbergovu. Teprve odstoupení Hugenbergovo dokončuje hospodářskou „totalitu“ třetí říše, a začíná nové údobí národně socialistické praxe. Hugenberg byl představitel německého průmyslového kapitalismu, zástupce těch vrstev, jimiž byl socialismus německé národně socialistické strany nepřijemným přívažkem, jež nikdy dobře neocenili do té chvíle, než octli se mu tváří v tvář. Noví mužové, Schmidt, Feder a Darré, zvláště poslední dva, nejsou již zatíženi Hugenbergovými kapitalistickými předsudky. Feder, zakladatel národně socialistické teorie, bude muset ukázat, jak provede zlomení úrokové poroby v praxi. Citovali jsme v prvním článku jeho praktický program. Před týdnem byl to ještě jenom program teoretika, dnes je to program rozhodujícího státního sekretáře. Darré dlouho bojoval proti Papenovi a nyní také proti Hugenbergovi za splnění zemědělských požadavků, jimiž získal široké vrstvy venkovské pro NSDAP.

Německé zemědělství leželo ovšem na srdci všem vládnám od převratu vůbec, a v Německu uskutečnila se všechna opatření, která na prospěch zemědělství lze si představit. Nejvyšší celní ochrana, různá opatření technická, zabezpečující odběr domácích zemědělských výrobků, zákazy dovozu vůbec a přímá podpora subvencemi a vývozními prémie, to všecko nedovedlo však poskytnouti německému zemědělství takovou rentabilitu, jaké by si přálo. Neboť to, co se pod zemědělstvím v Německu myslelo, byly zadlužené junkerské velkostatky, jejichž majitelé vždycky stačili pohltnouti jejich výnosy, zhusta způsobem svého života, často k politickým dobrodružstvím. Je ještě v paměti ostuda s tak zvanou „výchozí pomocí“, která pohltila obrovské částky peněz na prospěch úzké vrstvy šlechtických velkostatkářů.

Má-li tedy Hitlerova vláda dospěti ke kladnějším výsledkům, musí buď jíti ještě dále než vlády dřívější, anebo musí se dáti jiným směrem. Zdá se, že učiní obojí. Zmínili jsme se již v prvním článku o stanovisku, že snesitelný úrok ze zemědělských dluhů je pouze 2 procenta. Feder a Darré budou moci nyní toto stanovisko, jež se nepodařilo prosadit pro odpor Hugenbergův, uplatnit. Hugenbergův zákon o oddlužení zemědělství, o němž jsme psali již minule, najde jistě nyní provaděče velmi liberální. Již dříve byly odloženy zemědělské exekuce, nyní bylo vyhlášeno dvouleté moratorium na pachtovné. Toto opatření už ukazuje, že majitelé velkostatků nebudou moci počítat s přízní Hitlerovy vlády tak, jako mohli počítat s přízní vlád předchozích.

Národně socialistické sliby zemědělství.

Ostatně je zase nejlépe konfrontovat národně socialistickou praxi se sliby, učiněnými zemědělství, tak jak je vypočítal ve volební kampani v únoru tohoto roku dr. J. Baumgartner v „Kölnische Volkszeitung“:

1. Kontingentace dovozu zemědělských výrobků.
2. Zrušení všech nouzových nařízení Papenových.
3. Snížení platů.
4. Snížení úroků.
5. Zastavení dražeb.
6. Obecné snížení daní pro zemědělství.
7. Snížení cen umělých hnojiv.
8. Oddlužení zemědělství.
9. Zrušení nouzového nařízení ze 4. září (nařízení k oživení hospodářství).
10. Bezúročné poshovění daní.
11. Zákazy dovozu.
12. Odstranění obecních nápojových dávek.
13. Uzavření pohraničních jatek.
14. Snížení dopravních sazeb pro zemědělské výrobky.
15. Bezúročné moratorium pro kolonisty.
16. Dostatečné vybavení zemědělských výzkumných ústavů.
17. Zastavení dovozu bramborů a krmiv.
18. Poshovění daní až do žní.
19. Prohlášení určitých území za postižená nouzí.
20. Jednorozční odklad placení dluhů kapitálových a daňových.
21. Zvýšení nezdaněného důchodu do 2400 marek.
22. Přezkoušení dřívějších exekucí.
23. Zastavení dovozu ruského dřeva a dánského dobytka.
24. Zákaz jakéhokoliv dovozu z ciziny vůbec.
25. Zrušení daně ze solí.
26. Snížení daně obrátové.
27. Pomoc vinařským krajům.

Tento výpočet byl učiněn, aby ukázal n e s m y s l n o s t zemědělských požadavků národně socialistických. Dnes vidíme, kolik z nich již bylo splněno a kolik z nich je na cestě ke splnění. Prohlášení: „Každý sedlák musí býti národním socialistou, poněvadž národně socialistický stát nedoveze ani jediné jablko, ani jedinou hrušku, ani jediný hrozen, ani libru másla, ani libru sýra, ani jediný kus dobytka a ani jediný vagon dřeva, každý sedlák musí býti národním socialistou, poněvadž národně socialistický stát zlomí úrokovou porobu“ („Nationalsozialistische Landpost“ 3. IV. 1932), toto prohlášení není pouhou frází.

Jestliže tedy národní socialismus, jehož cílem je s o b ě s t a č n o s t německé říše, je radikálnější v prosazování požadavků všeho zemědělství, volil — a v budoucnosti bude v daleko větší míře tak ještě činiti — cestu poněkud odchylnou od dřívějšíka. Už Hugenbergův zákon na oddlužení zemědělství se na příklad podstatně lišil od „výhodní pomoci“ tím, že neumožňoval neúměrné výhody jednotlivců, ale stanovil s t e j n é z á s a d y pro všechny. Nepomůže tedy pouze vybraným junkerům, nýbrž i nejširším vrstvám zemědělského obyvatelstva.

Siedlung — německá pozemková reforma.

V čem se však Hitler nejvíce liší od svých předchůdců v poměru k zemědělství, jest právě otázka tak zvané vnitřní kolonisace. Už dávno se v Německu prohlašuje za předpoklad hospodářského ozdravení říše pozemková reforma, která by znamenala rozdělení aspoň části velkostatků mezi drobné uchazeče o půdu z řad zemědělského dělnictva a z těch průmyslových dělníků, kteří teprve v posledních letech dali se strhnout útékem z venkova do měst. Dokazuje se, že na jedné straně zemědělské velkopodniky mnohem více jsou vydány na pospas konjunkturálním pohybům a tím tíže nesou zemědělskou krizi, čím více jsou spravovány s hlediska kapitalistického velkopodnikání. Tvrdí se, že rozdělení těchto velkostatků (po většině předlužených a udržujících se nad vodou jen s velikými obětmi státu) by přineslo úlevu sociální a finanční, aniž by na druhé straně mělo v zápětí snížení produktivity. Neboť případný úbytek produkce obilní byl by nahrazen zvýšenou produkcí živočišnou, což konec konců by znamenalo jen velmi vítanou úlevu trhu. Žádná z předchozích vlád neodvážila se však přikročiti k opravdovému řešení pozemkové reformy, neboť musela by bývala sáhnouti na východopruské velkostatky, jejichž majitelé byli vždy oporou německého nacionalismu, a jejichž vlivem stal se konečně kancléřem Hitler. Bude ironií osudu, jestliže pozemkovou reformu provede právě on.

Lze se právem domnívati, že se tak stane. Především již 17. bod národně socialistického programu mluví o vyvlastnění půdy dokonce bez n á h r a d y. Pozdější výklad daný tomuto bodu právě nynějším ministrem výživy Darré, který byl také oficiálně stranou schválen, zdůrazňuje, že vyvlastnění bez náhrady má se týkati jen pozemků židovských pozemkových spekulantů, dále pozemků získaných neoprávněně a konečně pozemků, které nejsou spravovány k o b e c n ě m u d o b r u. Zvláště poslední odstavec poskytuje možnost nejlibovolebnějšího výkladu. Avšak při provádění Siedlung, jež se ohlašuje v rozsahu 100.000 drobných přídelů do roka, nemusí jíti o vyvlastnění bez náhrady (kterou sice zaplatí hlavně stát), což by sice majitelům velkostatků bylo o něco příjemnější než první způsob, pořád však ještě do té míry nemilé, aby to stačilo učiniti z nich úhlavní nepřátele Hitlerovy vlády. Naproti tomu může však pozemková reforma získat Hitlerovi oddané řady bezzemků.

Nová šlechta půdy.

Nejen však praktickými opatřeními ve prospěch venkovského lidu snaží se Hitler zabezpečiti si jeho přízeň. Bylo vždy jeho silou, že dovedl lichotiti davovým instinktům a že dovedl on i jeho pomocníci naléztí fráze, kterými opájeli své posluchače. Nic ze známé terminologie o půdě a ctnostech s ní spojených nechybělo v arsenálu německého národního socialismu, jenž dovedl však jíti ještě dál, raze heslo o nové šlechtě, která vzejde ze selského stavu. Ale je to zase Hitler, který bere každou frázi smrtelně vážně. Krátká doba jeho vlády stačila k zavedení n o v ě h o d ě d i c k é h o p r á v a pro selské statky (které ostatně naši agrárníci už začínají Němcům závidět). Při tom ne-

směřuje však toto právo k obnově zrušených fideikomisů, neboť vylučuje jednak nejdrobnější zemědělské podniky, které nestačí uživiti a udržeti selskou rodinu, ale také velkostatky, které nelze spravovat z jednoho dvora. Dále jsou vyloučeny z platnosti nového dědického práva statky, jež patří cizincům, a konečně statky těch, kdož nejsou podle smyslu zákona německé krve. Zákon platí zatím jenom v Prusku. Vtěluje se jím do zákoníku zvyk, že nejstarší syn přejímá statek, takže tato zásada nemůže býti změněna ani odkazem, ani opatřením mezi živými. Ostatním sourozencům má se dostati pouze nároku na zaopatření, než se stanou hospodářsky samostatnými, a mají míti právo útulku na statku v případě, octnou-li se nezaviněně v nouzi. V obou případech však lze uplatňovat tento nárok, jen je-li ochota na statku pracovat. Poukazuje se sice na nebezpečí proletarisace mladších sourozenců, kteří novým zákonem ocitají se vůči nejstarším ve značné nevýhodě, poukazuje se na nejistotu, jaké bude míti tento zákon důsledky hospodářské. Jisté však je, že hoví národně socialistické mentalitě, již je německý venkov značně prosáklý.

Shrneme-li tedy výsledky dosavadní Hitlerovy politiky zemědělské, vidíme, že snaží se uleviti zemědělství jako celku na úkor kapitálu (snížení úroků, oddlužení, zastavení dražeb, moratorium), na druhé straně že se snaží dosíci rentability německého zemědělství omezováním dovozu. Uvnitř zemědělské oblasti že však snaží se utvořit pevný kmen středního stavu zemědělského, a to jak podporou materiální (Siedlung), tak tím, že mu dává oporu mravní dědickým zákonem.

Střední stav ideálem.

Odpovídá vůbec ideologii národního socialismu vybudovat tak zvaný zdravý střední stav mezi proletariátem, který nikdy nebude pro národní socialisty dost spolehlivý, a mezi kapitalismem, který je jim příliš vyděračný. Proto podporuje Hitler všemi prostředky posílení středního stavu. Příznačné v tom směru je, jak zabezpečuje drobný obchod před konkurencí velkoobchodních domů a domů s jednotnými cenami. 12. května t. r. byl vydán říšský zákon k ochraně obchodu, jímž se prodlužuje dřívější zákaz zřizování, rozšiřování anebo přestěhování obchodních domů s jednotnými cenami na neurčitou dobu. Do 1. listopadu 1933 zakazuje se vůbec zřizování nových obchodů. V obchodních domech nesmějí býti samostatné dílny a pokud jsou, mohou býti policejně zrušeny. Výjimky z tohoto nařízení se připouštějí jen při naléhavé potřebě, avšak také na příklad v zájmu majitele domu, má-li se využití prázdné prodejní místnosti. Ani v tom případě nesmí však býti pronajata obchodnímu domu anebo jinému velkému podniku. Obchodní předpisy se zostřují o zákaz dávatí přídávky. Konečně mění se živnostenský řád v tom smyslu, že nespolehlivým osobám může býti zakázán obchod s předměty denní potřeby. Hostinské chrání Hitler na příklad tím, že zakazuje zřizovat hostince v obchodních domech, stejně jako vyloučil z jejich činnosti čerstvé potraviny.

Pronikavou ochranu poskytuje živnostem proti konsumním družstvům, při čemž ovšem uplatňují se více politické než hospodářské motivy. Nehle-

dic k tomu, že pojem obchodního domu byl rozšířen i na konsumní družstva, znesnadňuje se jejich činnost všemi prostředky. Socialistická družstva byla prostě národními socialisty vyvlastněna. Od počátku Hitlerovy vlády bylo na 30 družstev prostě zrušeno, ostatní byla ovládnuta národními socialisty, neboť podle oficiálních prohlášení bylo nezbytno je udržet v zájmu hladkého zásobování příslušných vrstev obyvatelstva.

Zase vidíme pronikat tendenci, která je zřejmě namířena proti velkému kapitálu. Ostatně prakticky značná část antisemitského hnutí, vyvrcholivšího protižidovským bojkotem, nese v sobě stopy nenávisti vůči „nemravnému kapitalismu“, kterážto fráze v národně socialistické terminologii je zcela běžná. Národně socialistické hnutí bylo snad ve svých počátcích služkou kapitalismu. Lze také souditi, že jeho protikapitalistické tendence se postupem času otupí tak, až stane se služkou nového kapitalismu (bude-li na to kdy), neboť jeho socialismus je příliš málo ujasněný, příliš romantický a konečně příliš nedemokratický, než aby mohl vzdorovat sobectví těch, kteří hnutí ovládnou. Ve své dnešní revoluční formě je však národní socialismus nebezpečný především kapitalismu, už proto, že musí, aby se politicky udržel, hledat opory v nejšířších vrstvách. Viděli jsme, jak je hledá u vrstev venkovských, u stavu obchodnického a živnostenského, uvidíme, že vede odvážný boj i o sympatie dělnictva.

Život a instituce

M. Honzíkova - Prušáková:

Móda, nebo obchod módou?

II.

Co vše platíme, když si kupujeme kabát.

Koupí-li si poštovní úřednice kabát z dobré látky, který by mohla nositi bez oprav jistě několik let, vidí, že musí odložit kabát daleko dříve, nežli je opotřebován. Ale tento kabát z dobré látky byl drahý a ona nemá tak brzy peněz na nový kabát. Půlstoletí si koupí laciný konfekční kabát, který se stačí rozpadnouti přibližně tak rychle, jak rychle přestal být moderním jeho moderní stříh. Móda jí vnutila módní náhražku místo dobrého, teplého kabátu. Na tomto kabátě ze špatné a laciné látky můžeme shrnouti všechno řečené výše.

Spočítejme si, co všechno platí poštovní úřednice, která si koupila konfekční kabát a položila 300 Kč na pokladní stolek: Platí nejistotu vedení továrny na látky, která musí čekati na módní zprávy, dříve než může uvést výrobu do chodu. Platí hodiny práce přes čas, které prosedí nad stroji dělníci, kteří měsíce před tím neměli práce. Platí reklamní kampaň, kterou musila továrna rozvinouti, aby v krátké sezoně odprodala látky, které příští sezonu budou nemoderní a méněcenné. Platí tyto látky, které se v sezoně neprodaly a zůstaly na skladě, nebo byly odprodány za zlomek ceny, kterážto ztráta musila být přirozeně zakalkulována do metru látky na kabátě poštovní úřednice. Platí toto vše ještě jednou přeneseno do provozu konfekce, v níž si koupila kabát.

Odnese si kabát z tenké látky módního vzorku, jehož záda jsou třeba roztrhána do moderních tvarů, který má na ramenou křídélka z imitace kozišiny, ale který se zmačká, jak-

mile jej vezme do ruky, který se ošoupe, jakmile si v něm několikrát sedne v elektrice a při pouhém pohledu na nějž je vám zima. Toto se odehrává r. 1933, v době, kdy stroje továren by dovedly vyrobíti dokonalý kabát z měkké a teplé látky za daleko méně než 300 Kč.

Pokusili jsme se zde o to otevřít okno do dílny módy-obchodu, kterému stále ještě říkáme móda a o němž nečteme v referátech módních listů a časopisů. Neztratila tato móda právo, aby se prohlašovala „za rezervaci fantasmie v dnešní době standardu...“ jak jsem citovala výše, a co si můžeme ostatně v nescetných variacích přeciť v módních listech a časopisech?

V říši módy.

Snad byste byli ochotni přiznati módě právo na přívlastek fantasmie, kdybyste si přečetli jednu z oněch variací, na př. článek pí Nioussie Munoz, který přinesl nedávno francouzský obrázkový týdeník Vu. Paní Munoz vypráví, jak se vrátila z cesty do Paříže a znechucena krisí, s kterou se všude setkávala, šla se po příjezdu pro osvěžení podívat na módní kolekci. Píše o ní:

„... Spojuji se tu všechny složky krásného snu: barvy, látky, tvary a ony skvělé ženy, které se nazývají manekýnkami, otrokyně a královny chvíle. Ovzduší je nedefinovatelné a plné ilusí.

Najednou si vzpomínám, že nám káží o šetrnosti. Lidé se již večer nepřevlékají, nevečeříme již jinde než v bistro a říká se, že onen svrchovaný mythus, biograf, nastoupí na místo všeho ostatního.

Ale proč tedy? Pro kdy jsou určeny všechny tyto nádherné obleky? Kdo jsou oněmi privilegovanými ženami, kterým jsou věnovány tyto krásné básně? V které imaginární zemi se budou oblékat do těchto snů?

A má-li toto vše skutečně zůstat jen snem jak si pak máme vysvětliti, že všichni tito vyslanci různých krajů, že všichni tito muži a ženy, kteří přišli z takové dálky, aby paběrkovali a především draho platili tyto chiméry, vypadají tak přesvědčivě, jako lidé, kteří si jsou jisti cílem svého poslání!

Přemýšlela jsem a zdálo se mi, že chápu, jaká to odvaha! A jakou hodinu optimismu jsem tam dostala! Krise, ponižující a demoralisující příšera, již neexistuje. Boj pohlaví, nenávisť mezi třídami, politické starosti neexistují v tomto království. Zde muži tvoří proto, aby okrášlili, ověnčili poesii, učinili mladou ženu, svou věčnou nepřítelkyni. Žena se chce zdobit, ještě jednou ožiti, aby se líbila mužům; chce si obnoviti duši a tělo, chce býti hotova k bitvě, k dobývání, protože je plna ilusí a vzletu.

Móda, toto království mládí, práce a odvahy rozhodlo krisi. Již není krise, přítomná hodina již není temná a mučivá. Nebo, je-li dosud takovou, móda ji oblékla, vyzdobila, přestrojila, aby jí pomohla postavit se budoucnosti se statečnějším srdcem, nésti hlavu vzhůru, neboť ví, že jest oblečena a chráněna krunýřem sice křehkým, prchavým, ale drahocenným a vzdorujícím.“

Snad byste byli ochotni stále ještě věřiti v módu-reservaci fantasmie, kdybyste se šli sami podívat na módní přehlídku některého pařížského tvůrce módy: Sluha v obleku středověkého pážete vás vede po širokém mramorovém schodišti, promítaném do nekonečna zrcadly v bohatě vyřezávaných zlatých rámech. Opírajíce se o zlatené zábradlí vzácné práce, vstupujete do rozsáhlého sálu z tisíce a jedné noci. Vaše oči, oslepené modrými paprsky hvězdného nebe na stropě a diamantovými šipky křišťálových girland kolem stěn se přivírají jako ve snu. Ale není to sen, že jedna stěna pohádkového sálu se neslyšně otvírá a vchází průvod víl. V sále se zdvihá pohnutý šepot, a první vlna víl se rozlévá a klouže po lesklé podlaze. Vaše oči zatím zvyklé pohádkovému světlu a vy si pátravě prohlížíte víly-manekýnky jednu po druhé. Za vílami v oblacích kraje a průsvitných látek jdou jiné, které vypadají pomezštěji, mají třeba kalhoty a chlapecké čapky, jiné se tváří sportovně ve svetrech a s golfovými pálkami v rukou. Všechny jsou štíhlé a pěstěné a pohled na ně je příjemný. Ně-

kteří z šatů jsou opravdu krásné. Jsou z nejdokonalejších materiálů a všechny barvy, tvary a míry jsou prostudovány někým, kdo má dobrý smysl pro barvy, tvary a míry. Je to také krajně nutné, neboť jde o velmi odvážné kombinace barev a tvarů. Harmonie je tu tak těsně na hranici disharmonie, že stačí jiný odstín barvy a linie, posunutá o centimetr, aby se všechno zřítilo do pustého zmatku křiklavé nebo bezvýrazné amorfnosti. Manekýnky jsou si také vědomy ohromné práce, přemýšlení a zkoušení, které předcházelo, než na ně „habilleuse“ navlékla onen zdánlivě jednoduchý, ale ve skutečnosti nesmírně složitý oblek, který předvádějí. Tváří se vážně a soustředěně a pomalu se otáčejí před — ano před jakousi dá-mou, která je prohlíží lorňonem a ohmatává jakost a strukturu látky.

Teprve nyní se rozhlížíte za předváděcí podium, za hranice neomezeného panství „haute couture“ vysoké módy. Vidíte první kruh skutečných lidí, narýsovaný kolem ohniska módy, kruh, kterým do neskutečnosti vybroušená a složitá móda prochází do skutečnosti, do života salonů, ulic a dílen. Vidíte shromáždění diváků a zákazníků módního domu, lidí, kteří mají dosti volných peněz a volného času, aby mohli čerpati přímo u pramene rodící se módy. Shromáždění je oblečeno do obleků, které zde manekýnky předváděly v minulé kolekci z mezisezony přede dvěma měsíci — ale jsou to opravdu tytéž obleky? Má malá a tlustá ruská kněžna na sobě opravdu ony přiléhavé šaty s ohromnými balonovými rukávy, které vypadaly tak půvabně na manekýnce z módní přehlídky? A hubená a přísně vypadající Angličanka vedle ní? Klobouk, ze špičky jehož špicatého dýnka šelmovský vykukuje zkadeřený pramen vlasů, byl na přehlídce doplňkem modelu čís. 23. Nyní je nasazen k šatům-modelu čís. 104, s nímž a s jejichž nositelkou tvoří nejzoufalejší celek.

Rozhlížíte se po řadách sedadel a uvažujete o módě-fantasmii: Jestliže již první krůček s předváděcího podia stačil, aby se vše zřítilo do onoho zmatku a amorfnosti... Když ani elitní kruh zákazníků předního módního domu nedovedl zvládnouti barevně a formálně módu, příliš složitou a náročnou pro život, módu, životu cizí? ... Zdá se vám, že kouzlo umění vyprchalo a marně se ohlížíte po fantasmii.

Ale ohromné kružitko módní propagace, jehož střed je pevně zabodnut v kouzelném středu kolekcí módního ohniska, se rozevírá a rysuje po celém světě. Kruhy se šíří jako kola na vodě, přecházejí hranice Francie, procházejí metropolemi států, provinciálními městečky zemí na druhém konci světa.

Co se obětuje.

U kavárenského stolku pokrytého haldou módních listů sedí mladé dívky a silné sešněrované dámy. Se soustředěným výrazem prohlížejí celá odpoledne předpisy a rozkazy poslední módy. Jedna z dám se pátravě rozhlédne, rychlým pohybem vytáhne připravené nůžky z kabelky a vystřihuje z kavárenských časopisů: zde si vezme rukávek, na druhé stránce límeček, ze třetích šatů si vypůjčí ozdobné skládání sukně. Za chvíli to vše donese k švadleně s přáním, aby jí ušila šaty, které musí být samozřejmě moderní, ale co možná stríženě tak, aby se daly výhodně přešiti. Neboť dáma bude za několik měsíců nad obrázky nových modelů opět přemýšlet, jak by se rukávy, skládání a límeček daly přizpůsobiti nové, poslední módě.

Pohřížily se snad dámy u kavárenského stolku do rezervace fantasmie? Nemáme chuti tomu věřiti. Naopak, žijí v době, kdy fantasmie získala nové, nesmírné světy pro rozlet svých křídel. Ale dámy u stolku nařikají nad nudou své doby. Jsou zaujaty výběrem módních změn a nikdy neuva-

žují o tom, že úsilí tisíců lidí po tisíciletí zatím přiblížilo svět na dosah jejich ruky. Prohlédly bedlivě celá pole stránek módních listů, ale nedívaly se nikdy s plošiny letadla na pole bílých mraků ozářených sluncem, na černý stín kovového ptáka, kladoucí se na moře, jakoby vytepané ze zlatého plechu. Nikdy nepozorovaly mikroskopem záhadné životy pod čočkou, nekonečné zdroje fantasmie, které objevilo úsilí oněch tisíců let. Jejich touhy po barvách a tvarech jsou lákány oněmi obrázky módních vzorů a sváděny k jejich napodobení. Ohromné množství energie, vyvolávané v každém člověku jeho estetickými potřebami, se vybíjí v módních meditacích a snahách, stahuje se tam jako do jakési žumpy, kde se vsakuje a ztrácí.

Kružítko módy rýsuje dále. Šířící se kruhy přináší novou sezonní módu. Stenotypistka z kanceláře běhá v polední přestávce od obchodu k obchodu se vzorkem látky k úpravě svého loňského pláště. Večer rychle našívá pruh koupené látky. Vydala právě peníze za látku, ztratila volný čas po práci. Onoho večera nemá peněz, aby si koupila večeri, nemá času, aby si přečetla knihu, kterou má na stolku.

T y r a n i e.

Ale je zde ještě pařížská „Haute Couture“, která již uvedla v život tolik módních převratů a směrů. Haute Couture opět inspiruje převrat: Návrat k předválečné nádhře a lesku, k ozdobám, k otevřeně a nemaskované komplikovanosti. Ženy se již nemají jen oblékati, ale krášlit a zdobiti. Ve Francii se nyní pro to podniká skutečné tažení: Začalo snahou o očistu, ostrým pronásledováním „kopistů“ (*), jakýchsi gangsterů francouzské módy, a vrcholí letos v slavnostech, „za obnovu francouzské elegance“, „proti uniformě“ a v ohromné propagaci tiskem. Podíváte-li se na reprodukci nejnovějších šatů, která ilustruje jeden z propagačních článků tažení, bude se vám zdát, že vidíte fotografii své babičky v mladých letech, v dlouhých šatech složených za sametek, proužků krajky a tylových volánků, s ohromným krajkovým stuartem kolem krku. Ve skutečnosti vidíte ukázkou budoucí módy, kterou chce, módu udávající „Haute Couture“, za každou cenu prosaditi, a která se bude tedy pravděpodobně procházeti v nejbližší době po ulicích celého světa. Ohromným rozkvětem obchodu na strojově civilisaci začíná tato podivná a neslýchaná tyranie ve světě módy: ovládati všechny lidi bez rozdílu ras a tříd a vnucovati jim neustálé změny, změny neodvislé od jejich potřeb, zálib a temperamentu. Obleky neustále se měnící, ale stejně pro Francouze s jejich vlahým klimatem, jako pro studené Švédsko, pro Angličanky v africkém žáru jako pro manželky obchodníků dřívím v šedivém Trondheimu, pro Japonky, které právě odložily svá kimona s třešňovými květy. Prosperita módy vyžaduje a poroučí — a všichni tito lidé se mají bez odporu oblékat do kudrlínek a vrstev ozdob z roku 1900. Dámy se opět mají procházeti s ohromnými chvosty rajek na kloboucích (viz

*) „Kopisti“ — od slova kopie — vytvořili rozvětvenou síť, do níž stahují úspěšné modely vedoucích domů, kopírují je a prodávají přibližně za třetinu ceny, často dříve, než přišly oficiálně do prodeje. Kopisti podplácí šičky, manekýnky a prodavačky ve vedoucích módních domech, aby jim různými cestami opatřovaly vzorky látek a střihy modelů. Šičky je přenášejí ukryté na těle pod šaty, házejí z oken dílen do aut čekajících v stínných zákoutích atp. Ale pravým podsvětím jsou dílny a obchody kopistů: Obchod s regály knih na stěnách, ale regály se otáčejí a odhalují skříně plné šatů. Nebo: na prvý pohled počestný krejčovský salon. Ale poplašné znamení u vchodu do domu hlásí příchod policie a v saloně nastává shon — zrcadla na stěnách se vysunují a otevírají průchod do tajných chodeb, kam mizí podezřelý materiál salonu. Policie už najde jen zástěrku, jakési bezvýznamné zboží.

propagační obrázky) a dělnice z továren vydávati poslední peníze ze imitace nedostupné nádhery.

Připočtete k tomuto gongorismu módy z předválečné doby, k němuž se móda chce vrátiti, nesmírnou složitost a tempo dnešního života — což v módním slovníku značí: pro každou příležitost jiný oblek — přidejte k tomu ještě neustálé módní změny, jejichž kaleidoskop běží kolem každého z nás — a dojdete k paroxysmu nároků módy.

Mladá Řekyně ve starém Řecku nemusila řešiti módní problémy, neboť tehdy nevybírala móda povinnou daň na penězích a čase. Měla dosti času, aby pozorovala černé skvrny cypřišů na bílém písku mořského břehu, aby se podívovala harmonii Pantheonu nebo Feidiových soch. Měla pak také dosti vkusu, dosti smyslu pro harmonii forem, aby uměla s dokonalou elegancí sřasiti záhyby svého chitonu, chitonu, o němž píše Weis v historii módy: Řekové zůstali ve všech etapách své historie věrni onomu podlouhlému kusu látky, většímu či menšímu, kterého používali jako košile i jako pláště. Změny jejich oděvu se týkají jen toho, jak užívali tohoto čtyřúhelného kusu látky a rozdílných látek a ozdob.“

Stejně římská tunika a toga, „kus látky, dosti velký k ochraně těla a dosti dobře sřasený k uspokojení vkusu“, odolávaly času. „Za císařství přepych vzrůstá, ale přes to se původní forma obleku uchovala neporušená po věky.“

Muži jej nosili sřasený určitým, předepsaným způsobem, ženy nebyly vázány předpisy a mohly dávatí průchod fantasmii.

V historii módy, která počíná egyptským panem 2000 let př. Kr., je řecká a římská móda nejbližší ideálu módy. Je prostá, odpovídá klimatu a potřebám lidí, kteří ji nosí, netyranisuje, ale slouží a ač slouží, je přece důstojná a především krásná.

Móda současné doby není prostá, neodpovídá klimatu a potřebám lidí a není krásná. Nemá především času, aby se mohla státi krásnou. Sotva sezonní diktát módy se začne sřazeti s praktickými i estetickými požadavky lidí a krystalisovati těmito sřázkami, sotva by mohl zrát alespoň k nesmělému pokusu o styl — je smeten novým sezonním diktátem módy. Kdyby návrhy módy měly dosti času, aby byly korigovány životem, aby s ním utvořily sloučeninu, mohli bychom mluvití o módě dnešní doby. Ale dnešní móda zmizela v moci obchodu: zbyl jenom obchod módou.

sport a hry

F. S m l s a l:

Radost účelem sportu

Chce být sport vedle své touhy po nejvyšším a nejrychlejším ještě něčím jiným? Pílí jen vypjatou cestou za vrcholky? Ne, není tak jednostranný a chudý! Jeho řečiště se rozlévá v pestrá ramena a vtéká konečně velmi členitou, deltou do moře sociálních funkcí. Každé rameno má svůj ráz.

Jednoho se chápe racionalisace, inženýři o sebe v jeho povodí klopýtají, stavějí se jezy, komory, propustě, elektrárny. Krajina se důležitě a geometricky zatváří.

Je to rameno cílevědomé závodivosti, řízené dnes velmi často vědecky, probíhající se suchou střízlivostí a na chlup podobné vážné práci povolání. Je to projev i jinak stále zaměstnaného, rozumujícího mozku. Opět napětí a usilovná snaha s pravidelností. I když neupíráme dů-

ležitých blahodárných výsledků takovému snažení, obzvláštní míru nervového zotavení nenajdeme.

Druhé rameno plyne mezi starými kořeny, podemílá a nanáší, šumí a mudruje v hlubokých vírech, vede v tíšínách rozšafné řeči s rybí němotou, hopkuje se zřejmou rozkoší přes oblázky spádných mělčín a koketuje s převislými haluzemi. Jeho údělem není být zatěžkán už od pramene myšlenkou dojít na turbíny. Jeho cílem je cesta sama, rozmarná a bezstarostná. Však to někam doteče.

Je to rameno sportovní rekreace, osvěžení, bubláni pudů. Pohrává si s rekordy, ale k vážné lásce to není.

Sportovní rekreace je druhým břehem technického, členitého a uspěchaného dění. Je to sport bez zvláštního cíle a charakterisuje jej zdánlivá bezúčelnost, jejíž jediný půvab se zdá spočívat v ní samé. Prolíná jej skrz naskrz radost.

Tato povaha sportu je jedna z nejdůležitějších, protože se dotýká 90 ze sta. Budiž proto zdůrazněním úvahy a úvaha obhajobou životodárné radosti.

V zásadě chci jen šířeji a čtenými přirovnáními povědět, že zhuštěné zotavení po práci můžeme hledat jen na opačném konci rozumové lidské bytosti, v oblasti pudů, a že zotavení bude tím úplnější, čím více vybočíme z hranice rozumové činnosti. To neznamená sloužit nerozumem a dělat bláznovství; znamená to radovat se, a mluvíme-li o nespoutané radosti, máme na mysli normu. Radosti třeba zpívat hymny.

Je mnoho neškodných pudových drobností a třeba slabostí, které musíme pečlivě střežit, protože zasahují někdy nepříznivě do práce a snad i sem tam do detailů společenských forem.

Působí místy i nedůstojně, podobny jsou šlím, jež nedopatřením vykukují zpod fraku. Jen s potíží se ochočují a potřebují mnoho pozornosti a energie. Znamená to vést drobnou válku na několika frontách. Pudy jsou při vši péči podobny psovi, do něhož jsme tloukli celé hodiny a týdny „panáčkování“ a který nakonec při produkci před širokým přibuzenstvem se převálí v psí prostotě na hřbet, mete ocasem a že nač to, že od narození běhá po čtyřech. S tím drobným životem pudovým je to hodně podobné.

Prapudy, jež prolínají kulturním nánosem v podobě touhy a libůstek, mají tu zvláštnost, že probíhajíce ve svém souhrnu přirozeně a nerušeně, ulehčují duševní činnosti, zbavujíce ji brzd, jsou osvěžením, dávají radost a uspokojení.

I když jednáme už mimovolně ve společenských formách a zdálo by se, že nám bude spíš potíží vybočovat z nich, máme přece každý svoje negligé, svoji živočišnost. Chodit dlouho v masce, v kabátě svého úřadu, unaví — i kdyby to bylo mnohdy ono „dvakrát nic“, protože i to, jak psáno, umoří osla. Však i Napoleona přejde chuť trčet v maršálském klobouku a vklouzne rád do županu, protože se v něm může po chuti povalovat.

Prostý odpočinek je však pro dnešní potřebu trochu lidový prostředek pro osvěžení nervů. S povinnými procházkami jak se tak v různých internátech praktikují, je to jako se psiskem na provázku a ještě s náhubkem. Nemůže nic kloudně očuchat, zbytek salámu zvednout, ba ani pořádně od plic zaštekát.

Voláme po radosti bez náhubku. Ten, koho dráždil

křik hrajících, najde v něm balsám, zkusí-li to sám. Kdo šlel z bouchání cizího motoru, tomu se stane symfonií hukot vlastního stroje.

Radost má být jediným obsahem rekreačního sportu, protože je nejlepší živinou pro nervy. Bez preparátů a syrubů! Její vliv nám podtrhli nepřímo dva rumunští lékaři badatelé, kteří přispěli svými závěry značně k výzkumům o duševním působení na tělesné pochody, když byli rozebírali důkladně lidské slzy. Zjistili ochromující vliv bolesti a zármutku a nepřímo cestou kladný elixír radosti.

Tož ze zaměstnání rovnýma nohama do radosti, nevázané, snad i trochu neukázněné, hýřící. Rovnou do sportovní hry.

Radost, při níž musím úsilovně dávat pozor, aby se mi nezkrivil jeden koutek o milimetr víc než druhý, abych někde nenarazil, není radostí osvobozující. Radost nesmí být záležitostí jakoby vypreparované mozkové kúry, nýbrž radost lidských kořenů, rozezvucení všech buněk. Toužíme po činnosti, která by brala popudy, která by vyvěrala odjinud než z mozku a nervové ústředí jen s sebou strhávala. Potřebujeme něco, čeho vyžaduje časem společenský řád, když nejde správnou cestou; korigující činnosti zdola — revoluce. V lidském organismu je to vzbourení buněčného „podhradí“. A revoluce jsou omlazující.

Rekreační sport nesmí být tedy projevem řádkující, pořádkující činnosti mozkové, nýbrž musí vyvěrat z prahloupek bytosti. Má to vypadat jako by všechny ostatní buňky chtěly — opustit svoje stanoviště, přikázaný úsek a podívat se na společnou maškarádu.

Neštěstím je naprosto skreslená představa o lidské důstojnosti, o vážném stáří a úhonách, co by člověku vzešly pro úřad, nebo čím by vůbec byla dotčena důstojnost lidská.

A přece, jde-li o rychlé osvěžení, těžko tak učiníme do nejmenších podrobností propracovaným restauračním plánem, který přikazuje na hodiny, minuty a vteřiny způsob a pokračování odpočinku a zotavení. Osvěžení nesmí být pokračováním dílny a kanceláře v jiném rouše.

Zde třeba se proměnit v děti, opájet se na chvíli nezřízenou klukovskou radostí a to takovou, jež má plné právo utíkat před strážníkem a vůbec stranit se všech dozorčích orgánů společenského pořádku. Radost musí rozechvěti tak, jak se roztetelí vrabčí mládě, když si na první větvi skoro už obratlíčky ukroutilo a uzří konečně mámu s plným zobákem.

Radosti sportem získané se chopili docela lékaři a mají ji za lék proti omrzelosti, trudnomyslnosti a škarohlídství. Neléčí v zapomenutých koutech světa, protože taková prázdnota je dost veliká, aby pojala vír myšlenek a nechala jim člověka na pospas. Jde se na to se sportem, se vším hlukem a třeba i vřískotem motoru.

Zkrátka s tím, co jde obyčejně takovým smrtelníkům na nervy, se vrhají lékaři psychologové na nervy a mají úspěchy. Využívají naprosto přirozenou cestou záliby získaného soustředění, radostného vzrušení myslí.

Právě ve sportu, kde bývá celý hybný aparát při práci a tím i celá ona mohutná část mozková, pluje organismus jako při povodni živelně s sebou. A v tomto soustředění vykvétá tvůrčí, omlazující radost.

Připadá to, jako by se rovnaly v elektromagnetickém poli rozházené železné piliny ve směru silokřivek. Nervosní a bezradostný se podobá těm ještě rozhrabaným pilinám. Chytí-li tu jednu a snaží se po jejím směru někam, zkříží mu ji deset jiných. Není nijak potěšen, nedochází cíle. Stačí nepatrný popud, aby byl vyveden při práci z rovnováhy. Věší se na paty příliš mnoho zbytečných představ.

Provozovat sport znamená pustit do železného jádra elektromagnetu proud. Člověk na stroji, ve hře, nebo někde na závodní dráze je člověk v magnetickém okruhu a nervy poslouchají zákonu železných pilin a řadí se vzorně ve směru silokřivek. Do rozrušené a omrzelé mysli přichází náhle řád, popudy a myšlenky se šikují svým obloukem od pólu k pólu. Takové řazení pilin je u každého sportu.

Branky hockeye, kopané, házené, obruče basketu, start a páska atletů jsou póly magnetu. I mezi nimi se musí rovnat nervy ve směru silokřivek a podobají se nalaženému klavíru.

Sport je pro nervosní požeňnáním.

Aby zažil člověk blahodárný vliv sportu a sportovního dovádění co nejhutněji, musí vysadit s rozumovými manipulacemi, musí nechat myšlení a usuzování a nechat se unášet instinktem, nechat mluvit živočišnost a popřát jí rozezvučet se ve všech tóninách.

Tomu, kdo zabloudil na své vývojové cestě a pozná nepřijemnosti omylu, nezbyvá, než aby se vrátil na poslední známou křižovatku a znovu se orientoval. Půjde asi do chlapských, jinošských, snad i dětských let.

Ona není jen tak náhodou všelijaká ta indiánština na př. ve skautingu, různé to stopování a dorozumívání se nejprimitivnějšími prostředky, i když jsou zde přece technické divy.

Abychom získali sportem, nerozpakujeme se opíjet se radostí, ba co dím, ochlastat se dováděním na hřišti, zbavit se vší t. zv. důstojnosti, kterou slyšíme tolik hájit a to dovádění považovat za bláznovství. K tomu jsme hluší, protože tu důstojnost lidství a stáří, co do sportovního, hájí právě většinou ten kádr, který po ní tepe nezřízeně ve vinárnách a uzavřených sedáncích s tím ovšem rozdílem, že svalí všechno na lůh a prohlásí jej za beránka snímajícího hříchy světa.

Prožití klukovské radosti je o tolik čistší, že zodpovědnost za ni není třeba přenášet na jiného. Veškerá hřiště a sportovní dějiště musí být putykami radosti, putykami, v nichž se nepodává ve sklenkách a kalíšcích, nýbrž opíjí se rovnou z píp.

Na všech sportištech se čepuje a všude jiná, ale stejně silná. Někde hořká, jinde kmínka, každou se lze dobře opít; jednou motocyklem, po druhé plováním, pak hockeem. Nervového zmlazení se nám nedostane odtahitými syntesami, nýbrž bezprostřední radostí z nejnepatrnějších věcí a činů, žádnými učenými úvahami o složnokvětých, nýbrž prostou radostí ze sedmikrásy, kterou jsem zasadil v koutě své zahrádky a kterou s Čapkem zalévám.

To je to, zdůrazňovat ve sportu čapkovinu!

Aby byl sport takovouto studnicí živé vody, musí být více hrou, nesmí se stát vážným zaměstnáním, k němuž přistupujeme jako k důležité věci a s kterou také tak zacházíme. Nemůže to být vědecky připravovaný závod,

jehož se stáváme otroky právě tak, jako jsme otroky povolání.

Osvěžující sport nesmí být systémem, nemůže šněrovat, nesmí být chápán jako povinnost. Hřiště jsou nebo mají být, jak řečeno putykami, kde si buňky celého organismu vyhodí z kopejteck a křičí rozkoší nad prostou svojí existencí. Tedy pryč s rozbořem, důkladností a plánovitostí. Ty do rekreačního poslání sportu nepatří.

Radost není plná, chce-li být nějak salonní, prikazujíc vyžít se jen v jiskření očí, rozlitém vnitřního blaha, zduševněním tváře. Musí být, jak jsem už podotkl, revolucí celého mozku bez vylučování veliké části pohybové.

Kouzlo sportovní radosti leží v pudové prostotě. Je třeba k tomu opustit povýšenecké místo pozorovatele a analyzátora, neurčovat se sebedovědomím koruny tvorstva rybkou v akvariu, nýbrž sám tam skočit a vesele se v té nádobě božího tvorstva mrskat. Ostatní bude dnešnímu člověku přidáno.

Souhlasím také s tím, že jsme daleci toho, abychom v mystických extasích vztahovali ve studených chrámech ruce týraného těla k nebi, abychom si vyprosili život posmrtný, že život pro nás není slzavým údolím a pouhou přípravou pro život posmrtný, že náš smysl je ve vášnivých hymnách lásky k životu zemskému vyvěrající z upřímného naturalismu, za šťastné spojitosti a harmonie ducha. Neznáme extasi klášterů, známe extasi hřiště, které rodí a hromadí radost, otáčí se po kladech života.

Tuším, že v „Přítomnosti“ kdosi napsal, že dnešní mládež se netáže příliš po smyslu života, ale za to jej chce opravdově žít. Snad není něco jiného ani dost dobře možné. Tázat se po smyslu je trochu jakoby luxus, ozdobou klidnějších a vyrovnaných časů. A je snad lépe, jestliže mládež naplní zdravě a konkrétně život, než aby při pochopení různých systémů o smyslu života zapomněla moudře vyžít přikázané dny. Necht obrací na hřištích zraky po jasu života, jako se točí květ kyticky celý den po slunci.

otázky a odpovědi

Debata okolo jednoho Čechoslováka

I.

Vážený pán redaktor!

Praha odchovala po prevrate dvou stoprocentných Čechoslovákov zpomedi mladej generácie slovenskej: Dra Jána Hamaliara, ktorý v slubnom začiatku serióznej práce podľahol chorobe a Jiřího Šujana, ktorý rozvíja divné náhlady vo Vašom časopise č. 24, a tak sa zdá, že podobné viťúzske slová mohly by narobiť v chápavej českej verejnosti hodne galiby, keby sa mohly brať vážne. Jiří Šujan je koniec-koncov kapitola sama pre seba. Poznali sme ho v Prahe zpočiatku ako dobrého Slováka, ale po istom čase, keď akosi vypadol zpomedi nás a nejak sa izoloval — stal sa prihorlivým hlásateľom takej československej jednoty národnej, že sa nám z toho zatočila hlava. Nik na svete mu nebol dost československým, veď ako to i z jeho článku v Přítomnosti vysvitá, nie je mu ani dnes dost československý dr. Slávik, Hodža, Bujnák a iní. Ku kardinálnym omylom v jeho článku je nutné aspoň tieto

skromné nacionálne spomenúť, aby sme vedeli čo-to o smeľom autorovi. Ešte k doplneniu: Šujan si osobuje, že len on prišiel na stopu hlasistickým zásadám Štefánikovým a vo svojich brožúrach o Štefánikovi stavia nám ho tak tendenčne zafarbeno, že by ste sa nedivili, keby vložil do úst Štefánikovi takúto vetu: Nikdy som nebol Slovákom.

Odpusťte, pán redaktor, ale my na Slovensku Šujana neberieme vážne a tiež mi odpusťte, keď si Vám dovoľm poznamenať, že v otázke rozkolu medzi hlasistami a mladým Slovenskom by Vám to iní, povolanejší mladí Čechoslováci povedali lepšie. Príčiny, pre ktoré sa hlasisti neujali, sú vážnejšie, ako spomína Šujan. Myslím, že táto otázka je tak vážna, že neni radno nechat informovať českú verejnosť spôsobom Šujanovým. Viem, je to koniec-koncov osobný náhľad jedného človeka a k tomu slobodný náhľad, lenže Vy ste ho, pán redaktor, vyzval, aby Vám napísal do P. článok, ktorým by informoval Vaše široké čitateľstvo o tejto príliš háklivej a vážnej veci. A tu to už prichádza do iného osvetlenia.

Z celého Šujanovho článku vysvitá, že nikdy nebolo národa slovenského a že len tí, ktorí stoja za d o k o n a l o u jednotou národa československého, idú pravou cestou. Toto kategoricky smelé tvrdenie nesvedčí Šujanovi a treba by sa ho bolo len opýtať, kde sa tedy vzala požiadavka československej jednoty, keď slovenského národa nebolo? Dva kmeny, rečou, kultúrou a spôsobom života sebe najbližšie boli historicky vedľa seba a keby to neboli dva kmeny, načo by teda vznikala požiadavka d o k o n a l e j jednoty? Necháme pan Šujan, že všetci „dokonalí“ Čechoslováci stroškotajú na tomto labilnom a historicky nedoloženom tvrdení, že nikdy nebolo samostatného slovenského kmeňa? Ved' keby ho nikdy nebolo, nebola by tu nikdy ani požiadavka d o k o n a l e j jednoty! Nie, hlasisti neboli tak úzkoprsí. Aj oni stáli a stoja dodnes (hoci Čechoslováci) na stanovisku spisovného jazyka slovenského a čo z toho vyplýva.

Veľkým humbugom je tvrdiť, že predrevratový nacionalizmus nezachránil Slovákov, že práve „slovenský rozkol dodal Maďarům ještě více odvahy do pomadárštvování, neboť viděli, že Češi ztratili morální právo starati se o nás a prohlašovali, že slovenského národa není. A tedy svobodně mohou nás přibrat do svého národa jako „res nullius“. Pán Šujan objavil asi novú historickú pravdu, lebo všetci vieme, že práve všetky znaky samostatného národa u Slovákov boli a keď Štúr postavil na nohy aj reč, práve vtedy sme už neboli „res nullius“. Áno, p r á v e t ý m, že sme plne ukázali, že sme samostatným národom, práve týmto činom sme pochovali domnenie, že by sme snád' mohli byť v právnom slova smysle „res nullius“, na ktorú by si mohl ostriť zuby kto chcel. A práve takto sme odobrali Maďarom i toto posledné „právo“, že by si nás ako vec ničiu mohli privlastniť. Z tohoto vyplýva mnoho a tu je, myslím, i jeden z dôvodov, prečo my, Slováci, pozeráme na Štúra a jeho vrstovníkov, ako na veľkých ľudí svojej doby a veľkých už i preto, že ich pričinením zachovali sa Slováci aspoň tak, ako ich našiel 28. október. Nik neodškriepi tento dôležitý fakt.

Šujanovi sa nepáči, že je v Prahe Štefánikova kolej pre slovenských študentov, nepáči sa mu, že dr. Slávik preložil do slovenčiny Flaubertovu „Madame Bovary“, že dr. Bujnák vydal naučný slovník, že Sládkovičov preložil Goetheho „Fausta“ a nepáči sa mu ani i vlastná slovenčina a možno ľutuje, že je tu celá literatúra slovenská, o zvedenie ktorej od dávna usilovala ním nenávidená Matica Slovenská. Takýmto ľudom niet pomoci a preto som na začiatku povedal, že Šujan je kapitola sama pre seba. Šujanovi sa nebude nič páčiť čo je slovenské, len čo je d o k o n a l e československé. Ani sa mu nemôže páčiť, keď nebude vychádzať z faktu, že je tu slovenský národ. Národ je národ, to je už darmo. Ten nesie sebou i prekľady do svojho jazyka, i naučné slovníky, i Štefánikove

koleje v Prahe i mnoho a mnoho iných vecí, ktoré asi Šujanovi dajú ešte hodne zbytočnej roboty.

Myslím, že ľudia, ako je pán Šujan, veľmi škodia zdravému československému dorozumeniu. My sa však aspoň tešíme, že už nebude dlho trvať doba, keď ich „prokouknou“ i samotní Česi.

Andrej Plávka.

II.

Vážený pane,

abychom si rozumeli: stojím sám na stanovisku, že Češi a Slováci bohužel jsou dosud různé národy, aspoň pokud jde o většinu Slováků. Je mi to nepřijemné, poněvadž nic není tolik v největším zájmu i Čechů i Slováků, jako úplná jednota, ale vychoval jsem se k tomu, abych uznával fakta, i když jsou nepřijemná. Za hlavní znak samostatného národa musím pokládat vůli samostatným národem být, a poněvadž Slováci — opět pravím bohužel — takovou vůli mají, málo by mi pomohlo, kdybych nad tím zavíral oči. Když toho lituji a i když jsem přesvědčen, že je to ošklivé, musím s touto slovenskou vůlí jako Čech zacházet pietně v zájmu osobního poměru a doufat v budoucnost. Hlavní otázkou je, jakým způsobem nejspolehlivěji dospějeme k jednotě: zda tak, že nebudeme Slovákům bránit, aby vyžívali svůj nacionalismus, na kterém jim tolik záleží (takto můžeme zachránit svůj dobrý poměr k nim, a jestliže dobrý poměr bude zachráněn, vše ostatní se patrně samo delším soužitím uspořádá, neboť je tu dosti přirozených příčin, které pučí k jednotě), nebo tak, že je popíráním a potlačováním jejich nacionalismu budeme dráždit a patrně vhnět do svéhlavosti. Podle mého názoru nejdůležitějším je zachovat bratrský poměr a zažehnat zloby a hněvy. Jde-li to jen za tu cenu, že strpíme, aby Slováci hlásali ideologii vlastní národnosti, tedy jsem přesvědčen, musíme zaplatit i tuto cenu. Každá násilná akce s naší strany vzbudila by násilnou reakci se strany Slováků, a pak uprostřed hněvů byli bychom jednotě ještě vzdálenější než dnes. Jednota se nedá nakomandovat, musí pomalu vyrůst soužitím.

Toľik tedy o stanovisku „Prítomnosti“. Jestliže p. Šujan nechce už dnes mluvit o ničem jiném než o úplné jednotě, tedy i podle našeho názoru předbíhá faktům. Ale on je Slovák a on tak může mluvit, kdežto my Čechové z piety k slovenským citům tak mluvit nemůžeme. Ale při tom nemám důvodu, abychom tohoto Slováka v jeho projevech potlačovali, a slovenské útoky na něho máme za nespravedlivé. On obětavě slouží ideálu, který je pro oba kmeny nejvyšším. Za to mu musíme být vděční, a ačkoliv nám radíte, abychom ho nebrali vážně, činíme tak přece. Je naplněn přesvědčením, že štúrovský separatizmus Slováky tak oslabil, že před válkou byli blízko vyhynutí. To i podle našeho názoru je historický fakt, a nebudeme bránit nikomu, aby to hlásal. Žádají-li, abychom odmítali Slováka, který se prohlašuje za dokonalého Čechoslováka, nedovedeme to dosti pochopit, poněvadž bychom také nebránili žádnému Čechovi, aby se prohlásil za dokonalého Čechoslováka a třeba psal slovensky, je-li mu libo.

Dnešní doba je dobou psychosy. Také na Slovensku poněkud pracuje psychosa. Doufám, že až přejde, bude se tam spravedlivěji posuzovat i o Šujanovi a uzná se, že i když třeba zcela přesně nevystihuje současná fakta, přece jen správně rýsuje ideál, k němuž musíme směřovat.

—fp—

listárna redakce

Prosíme p. prof. A. Kopala, autora článku „Pod povrchem“, aby nám laskavě oznámil adresu. Máme důležitý dopis.

K dnešnímu nákladu jsou přiloženy složenky Poštovní spořitelny. Prosíme pp. odběratele o předplacení III. Q. a vyrovnání nedoplatků.

Administrace.